

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ 33 ★ ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1980 ★ ΚΙΣΛΕΒ 5741

זכר ימות עולם בינו שנות דר ודר

«Ενθυμήθητι τὰς ἀρχαίας ἡμέρας, συλλογίσθητι τὰ ἔτη
πολλῶν γενεῶν», (Δευτερ. 32:7).

«ΕΑΝ ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΚΙΝΔΥΝΕΥΟΥΝ... ΤΟΤΕ, ΟΛΟΙ ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΒΡΑΙΟΙ»

ΤΗΝ ΙΕΡΗ ώρα της προσευχής διάλεξαν οι άνανδροι έγκληματίες για τή βομβιστική ενέργεια τους έξω από τή Συναγωγή του Παρισιού. Τήν ώρα πού ή Συναγωγή ήταν γεμάτη από προσευχόμενους. Καί ό δρόμος τής Συναγωγής σημαδεύτηκε μέ 3 άθώους νεκρούς καί μέ τόν πόνο 12 τραυματιών...

ΑΥΤΟΙ πού διέπραξαν αυτό τό άνοσιούργημα διαπνέονται από τήν ίδια Ιδεολογική τοποθέτηση μέ εκείνους πού έντελώς πρόσφατα, διέπραξαν παρόμοια έγκλήματα στήν Άμβέρσα, τό Μιλάνο κι άλλου. 'Η πρόσφατη πρότασις του Δυτικογερμανού ύπουργού τών Έσωτερικών κ. Gerhart R. Baum, πρός τούς συναδέλφους του τής Αύστρίας, τής Έλβετίας, τής Ιταλίας καί τής Γαλλίας, για τήν διεξαγωγή συνομιλιών πρός αντιμετώπιση τής νεο - Ναζιστικής τρομοκρατικής δραστηριότητος στήν Εύρώπη, άποτελεϊ τήν έπιβεβαίωση καί τήν επικύρωση αύτών τών «διασυνδέσεων». Έχει δέ διαπιστωθή πώς ύπάρχει άμεση σχέση μεταξύ τών νεο - Ναζί κι άλλων, πάσης φύσεως, έξτρεμιστικών στοιχείων, μέ κοινό παρανομαστή τό άκραιο μίσος είτε κατά τών Έβραίων είτε κατά του 'Ισραήλ.

ΤΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, μετά τήν τελευταία καί χωρίς προηγούμενο από τά τέλη του β' παγκοσμίου πολέμου, έγκληματική νεο - Ναζιστική ενέργεια, συνενώνει τήν φωνή του μαζί μέ τίς εκκλησίες για δραστική ενέργεια όλων εκείνων τών φορέων πού πιστεύουν στήν δημοκρατία, τήν τάξη καί τήν άρμονική συνύπαρξη καί συνεργασία όλων τών ανθρώπων, άνεξάρτητα από θρησκεία, χρώμα ή πεποιθήσεις.

ΕΙΝΑΙ τραγικό, όσο καί είνωικό, στήν Εύρώπη, σαράντα μόλις χρόνια μετά τό Όλοκαύτωμα, νά έμφανίζονται προσπάθειες άναβιώσεως κι έπαναλήψεως τών άγριοτήτων τών Ναζί. Έάν θέλουμε ή Δημοκρατία καί ή Έλευθερία νά επιζήσουν, πρέπει νά αντιμετώπισουμε δραστικά κι άποφασιστικά σάν ένας άνθρωπος, τά νέα άπειλητικά νέφη πού φαίνονται στόν ορίζοντα.

Ο ΑΠΟ πολλές πλευρές καί διάφορες κατευθύνσεις καί συμφέροντα ύποθαλπόμενος σύγχρονος άντι - Σιωνισμός θά πρέπει όλοι νά κατανοήσουμε ότι εύκολα μπορεί νά μετατραπεί σέ άντι - Σημιτισμό κι ότι αύτός ό άντι - Σημιτισμός έξυπηρετεί μόνον εκείνους πού ύπό τό προπέτασμα του, σχεδιάζουν τήν επικράτηση του φασισμού ή κάποιου άλλου ολοκληρωτισμού. Όταν ένα τμήμα τής κοινωνίας ξεχωρίζεται για νά διωχθή ή για νά σφαγιασθή, τότε, όλόκληρη ή κοινωνία άπειλείται: όλος ό κόσμος μεταμορφώνεται σέ μία άπειλούμενη κοινωνία.

ΑΝ ΠΡΙΝ από 40 χρόνια, 200.000 άτομα διαδήλωναν τήν αντίθεσή τους καί τήν έπαγρύπνησή τους κατά του έπερχόμενου κινδύνου του Ναζισμού, όπως συνέβη μετά τή σφαγή τής Συναγωγής στό Παρίσι, τότε σίγουρα, ή άνθρωπότητα δέν θά είχε όδηγηθή στό βάραθρο του β' παγκοσμίου πολέμου.

ΑΥΤΟ άκριβώς τό νόημα έχουν καί τά λόγια του κυρίου άρθρου τής άγγλικής «Financial Weekly», πού διακήρυξε: «Έάν οι Έβραίοι κινδυνεύουν νά βομβαρδισθοούν καί νά κατακρεουργηθοούν επειδή είναι Έβραίοι, τότε, όλοι είμαστε Έβραίοι. Καί τουτο έχουμε καθήκον νά τό πούμε».

Με βαθύ σεβασμό, αλλά και μέ έθνική υπερηφάνεια ή μνήμη μας γυρίζει στους τιμημένους νεκρούς και τραυματίες του Έπους της 28ης Οκτωβρίου 1940. Η ανάμνησή τους θα είναι παντοτινή και ή εύγνωμοσύνη μας για τή θυσία τους αιώνια.

ΜΑΡΔΟΧΑΙΟΣ ΦΡΙΖΗΣ
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ

ΣΑΛΒΑΤΩΡ Μ. ΣΑΡΦΑΤΗΣ
ΛΟΓΑΓΟΣ - ΙΑΤΡΟΣ

ΙΣΑΑΚ Ι. ΑΛΤΣΕΧ
ΕΦ. ΑΝΘΥΠΟΛΟΧΑΓΟΣ

Στόν Έλληνοϊταλικό Πόλεμο 12.898 Έλληνόπουλα, Έβραϊοι τό θρήσκευμα, υπηρέτησαν στόν έλληνικό στρατό. Οί άπώλειές τους ήταν:

● 513 φονευθέντες ● 3.743 τραυματίες.

(Οί φωτογραφίες πού δημοσιεύονται παραπάνω είναι από τήν έκδοση «ΗΡΩΩΝ ΠΕΣΟΝΤΩΝ ΕΦΕΔΡΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ 1940 - 1950», τής Πανελληνίου Ένώσεως Έφ. Άξιωματικών).

«ΑΥΤΟ ΤΟ ΛΟΓΟ ΘΑ ΣΑΣ ΠΩ, ΔΕΝ ΕΧΩ ΑΛΛΟ ΚΑΝΕΝΑ ΜΕΘΥΣΤΕ ΜΕ Τ' ΑΘΑΝΑΤΟ, ΚΡΑΣΙ ΤΟΥ ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ...»

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ

“Όσοι ζήσαμε τό χρόνια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου έχουμε χρέος νά μή τή λησμονοῦμε. Μιά στιγμή τῆς κάθε ἡμέρας μας ἄς ἀφιερώνεται στή συντήρηση τῆς ἀνάμνησης τοῦ μεγάλου κακοῦ. Διότι αὐτό πού συνέβη δέν ἦταν ἀπλῶς μιὰ καταστροφή, ὅπως εἶναι ἡ πλημμύρα ἢ ὁ σεισμός. Ἦταν ἡ κρίση τῆς ἱστορίας καί τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ὁποία τόν θέτει μπροστά στό δραματικό ἐρώτημα ἂν ἔχει κανένα νόημα ἡ ἱστορία καί ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Δέν πρέπει λοιπόν νά λησμονοῦ-

με τό μέγα κακό γιά νά μὴν ἀρχίσουμε καί τρέφομε τίς ἴδιες αὐταπάτες καί τίς ἴδιες ψευδαισθήσεις, πού τρέφει ὁ ἄνθρωπος πάντοτε δταν λησμονάει. Εἶναι δύσκολο νά ὑπερβούμε τό μέγα κακό πνευματικά καί ψυχικά. Τό ὑπερβαίνουν μόνο λίγα ἄτομα. Οἱ ὑπόλοιποι, τό σύνολο τοῦ ἱστορικοῦ πληρώματος, παραμένει ἐντεῦθεν τοῦ κακοῦ. Καί τό κακό ἐπανέρχεται. Διότι καί μετά τό Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο ἡ πυρκαγιά τοῦ πολέμου διατρέχει τήν ὑδρόγειο, πότε στή μιὰ ἡπειρὸ της καί πότε στήν ἄλλη, ἀσταμάτητα.

Πλησιάζει κανεὶς τῇ φρίκῃ τοῦ πολέμου, δταν προσεγγίσει ἕνα - ἕνα τα θύματα τοῦ χωριστά. Τῇ μάνα πού τὴν τουφεκίζουν μέ τὰ παιδιὰ τῆς στήν ἀγκαλιά, τόν ἐπώνυμο βασανιζόμενο στά κρατητήρια τὸν ἐκτελούμενο, τὸν βομβαρδιζόμενο, αὐτὸν πού πεθαίνει ἀπὸ τὴν πείνα... καί τί νά διηγηθεῖ κανεὶς! Ἀναγκάζεται νά γενικεύσει· ἔτσι ὁμως ἀποσπᾶται ἀπὸ τὴν ἀσπαιρούσα λεπτομέρεια, ἐνῶ ἐκεῖ καὶ μονο ἐκεῖ διαδραματίζεται τὸ κακό. Καί ἐρχονται οἱ ἐπόμενες γενεές μέ τὴν προσωπικὴ τους μνήμη λευκὴ καί μὲ μόνη γνώση τίς γενικεύσεις τῆς ἱστορίας, καί ρίχνονται πάλι στήν καταστροφή ἀμέριμνοι καί μὲ δικαιολογίες ὀρισμένα ξεφτιασμένων, πού τὰ θεωροῦν ἐπαρκῆ γιά νά ξαναπράξουν τὸ μέγα κακό.

Ὑπάρχει ἕνα ῥωσικὸ δημοτικὸ τραγουδι γιά τὸν πόλεμο. Δέν ξέρω ἂν ἔχει ἀποθησαυρισθεῖ. Ἐγὼ τὸ θυμάμαι ὅπως τὸ τραγουδοῦσε ὁ πατέρας μου.

Φέτος θὰ γίνει πόλεμος
θὰ γίνει ἀνταρσία.
Θὰ κλάψουν μάνες γιά παιδιὰ
γυναῖκες γιά τοὺς ἀνδρες.
Θὰ κλάψῃ ἡ χήρα ἡ Παναγιά
γιά τὸ μοναχογιό της..

Αὐτὸ τὸ τραγουδι τὸ ἀκούσα ἀπὸ τὸν πατέρα μου στὶς παρα-

μονές τοῦ πολέμου. Καί ὁ πόλεμος κατέφθασε. Καί κλάψαμε κι ἐμεῖς τὰ παιδιὰ τοῦ καὶ ἡ χήρα ἡ μάνα μας, γι' αὐτὸν, δταν τὸν ἐξετέλεσαν οἱ Γερμανοὶ στὸν Κορακόλιθο τῆς Λειβαδιάς.

Ὑπάρχουν ἔρμηνειες οἰκονομικῆς καὶ κοινωνιολογικῆς καὶ ψυχολογικῆς γιὰ τὸ φαινόμενο τοῦ πολέμου, δηλαδὴ γιά τὸ φαινόμενο τῆς ὀργανωμένης καὶ μαζικῆς σφαγῆς τοῦ «ἐχθροῦ». Ἐνῶ ὁμως στὸ μακρὸς τῆς ἱστορίας ἀλλάζουν καὶ οἱ οἰκονομικῆς καὶ οἱ κοινωνιολογικῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ ψυχολογικῆς (μέ τὴν παιδεία) δομές, ὥστόσο ὁ πόλεμος παραμένει ἀνάλλατος. Ἀν λέγανε στὸν Ἰησοῦ πῶς ὁ σταυρὸς τοῦ θά συμμαχοῦσε μέ τὸ σπαθί, θὰ ἐφριττε. Ἔτσι θὰ ἐφριττε καὶ ὁ Μάρξ ἂν τοῦ ἀπαριθμοῦσαν τὰ θύματα τοῦ Στάλιν καὶ τοῦ Πόλ Πότ, πού θυσιάστηκαν στὸ ὄνομά του.

Οἱ ιδεολογίες εἶναι καὶ προπετάσματα γιά τὴ «νομιμοποίηση» τῆς σφαγῆς τοῦ «ἐχθροῦ». Ἡ ἀγιότητα τῆς ζωῆς εἶναι φαινόμενο ἑκτακτο καὶ ἀπερινόητο στὸν κόσμον τῆς φανέρωσης· γι' αὐτὸ ἡ ἀφαίρεσή της εἶναι ἐγκλημα, τὸ ὁποῖο δέν μπορεῖ νά καλύψει καμιὰ ἰδεολογία. Ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι αἵτημα τοῦ πνεύματος. Καὶ τὰ αἵτήματα τοῦ πνεύματος ὀφίστανται δραστηρικὴ περιστολὴ μέσα στήν ἱστορία τὴν αἰμοσταγή.

Διερωτᾶται βεβαίως κανεὶς. Γιατί τόσο κακό; Ὅπως ὅποτε ὑπάρχουν φυσικοὶ λόγοι. Εἶναι οἱ φυσικὲς καταστροφές, τίς ὁποῖες ὑφίσταται ὁ ἄνθρωπος. Ὑπάρχουν καὶ ἱστορικοὶ λόγοι. Εἶναι ἡ ὁ-

Φύλλο τῆς 1ης Δεκεμβρίου 1940 τῆς γαλλόφωνης ἐφημερίδας «L'Εντεπαντάν», πού ἐκδιόταν τότε στὴ Θεσσαλονίκη καὶ πού ἀπευθυνόταν στὸ ἰσραηλτικὸ στοιχεῖο. Τὸ κύριο ἀρθρο τῆς ἔχει τίτλο «Ἡ συνείδηση ἑνὸς λαοῦ πού θέλει νά ζήσει» καὶ τὸ κύριο θέμα τῆς 1ης σελίδας «Νοέμβριος 1940, ὁ πιὸ τραγικὸς μῆνας γιά τὸν Μουσολίνι». (Ἀπὸ ἀρθρο τοῦ Μ. Κανδύλακη, «Ἡ συμβολὴ τοῦ τύπου τῆς Θεσσαλονίκης στὸν πόλεμον τοῦ '40», «Ἑλληνικὸς Βορρὰς», 28 - 10 - 1980).

1940: Χριστιανοί και Έβραίοι τραυματίες στο Μποσπάνειο Νοσοκομείο Μυτιλήνης.

κονομική και κοινωνική αθλιότητα. Όμως τό κακό πλεονάζει: υπερβαίνει όλους αυτούς τούς λόγους, τούς αφήνει πίσω και προχωρεί ως καθαρό κακό. Είναι σάν τό μίσος νά λειτουργεί μέσα στο αίμα τού ανθρώπου και χρειάζεται κατά καιρούς νά ξεσπάει γιά τήν ανακούφιση τού οργανισμού. Καί όταν δέν έχει πραγματικό έχθρό, τότε τόν δημιουργεί. Γι' αυτό τό μίσος γίνεται φοβερή κινητήρια ιστορική δύναμη. Καί οι ιδεολογίες τής αγάπης (θρησκείες) και τής συναδέλφωσης (Μαρξισμός) στο τέλος καταφεύγουν στη βοήθεια τού μίσους γιά νά επιβληθούν και νά έπεκταθούν. Τούς ανθρώπους δέν τούς ένώνει ή αγάπη μεταξύ τους, άλλα τό μίσος τους έναντίον τού «έχθρου».

Οι θρησκείες κατασκευάζουν τούς «άπίστους» τούς «αίρετικούς» τούς «έχθρους τού Άλλάχ». Τά λεγόμενα άπελευθερωτικά κινήματα κατασκευάζουν τούς «άντιδραστικούς», τούς «έκμεταλλευτές», τά «μονοπώλια», τούς «ίμπεριαλιστές», τούς «έχθρους τού Λαού». Οι ιεροκήρυκες τών θρησκειών και οι ίνστρούχτορες τών μαρξισμών είναι μηχανισμοί διάπλωσης μίσους και κατασκευής έχθρων. Χωρίς αυτούς τούς μηχανισμούς δέν γίνεται κύριος τής ιστορίας. Άπό τήν άλλη μεριά πάλι τίθενται σέ κυκλοφορία μίση «ταξικά», «φυλετικά», «έθνικά» κ.ο.κ. Οι ιστορικοί και οικονομικοί και κοινωνικοί λόγοι υπάρχουν, άλλα στο τέλος κατανοούν νά υπηρετούν τήν ικανοποίηση τού μίσους παρά νά λύσουν τά δικά τους προβλήματα. Γι' αυτό βλέπομε μετά από κάθε πόλεμο κανένα πρόβλημα νά μήν είναι λυμένο. Έγινε όμως κάτι άλλο: άνακουφίστηκε ό οργανισμός μέ τό ξέσπασμα τού μίσους και μέ τήν καταστροφή.

Ή άτομική βόμβα και όλα τά φοβερά όπλα πού έτοιμάζουν οι άγιοι τής Άνατολής και τής Δύσης, ποιά ιστορικό ή οικονομικό ή κοινωνικό πρόβλημα θά λύσουν; Μά θά είχαν λυθεί όλα αυτά τά προβλήματα και μόνο μέ τά άμύθητα κεφάλαια πού σπαταλιούνται γιά τούς εξοπλισμούς. Δέν θά είχε λυθεί όμως τό μίσος: γι'

αυτό και εξαπολύονται τά σκυλιά τού πολέμου.

Χρήστος ΜΑΛΕΒΙΤΣΗΣ

Μέ τήν εύκαιρία τής 40ής έπετείου τής 28ης Όκτωβρίου 1940, άναδημοσιεύουμε άπό τό περιοδικό «ΕΥΘΥΝΗ» τό παραπάνω άρθρο.

Μιά γνώμη τού Νίτσε γιά τούς Έβραίους

«Τί όφείλει ή Εύρώπη στούς Έβραίους; Πολλά και κακά και πάνω άπ' όλα κάτι, πού είναι άριστο μαζί και χείριστο: τό μεγάλο στύλ τής ήθικότητας, τό τρομακτικό μεγαλείο τών άπειρων γνώσεων, τών άπειρων έκδοχών, όλόκληρο τό Ρομαντισμό και τό ύψος τής ήθικής άμφιβολίας και έπομένως ακριβώς τό έλκυστικώτερο, τό δελεαστικώτερο, τό έξοχώτερο στοιχείο είς ίριδισμούς και θέλητρα, στο άντιφέγγισμα τών όποιών λαμπακοπάει σήμερα ό ούρανός τού Εύρωπαϊκού μας πολιτισμού, ό βραδινός ούρανός — στίς τελευταίες του ίσως αναλαμπές. Γι' αυτό έμείς οι καλλιτέχνες μεταξύ τών θεατών, και τών φιλοσόφων, είμαστε ευγνώμονες πρós τούς Έβραίους».

(Άπό τή σειρά «100 άθάνατα έργα» τού έκδοτικού οίκου Γ. Παπαδημητρίου (Άθήνα, Άανουάριος 1953), στο έργο τού Η. Μανν «Ο Νίτσε», σέ μετάφραση τού Ε. Πανέτσου, κεφάλαιο: Έκλογή άπό τό έργο του, σελ. 83).

ΧΑΝΟΥΚΑ

Ἡ γιορτὴ τοῦ φωτός:
σύγχρονη ἑρμηνεία
τοῦ συμβολισμοῦ της

Κάθε χρόνο, στὶς 25 τοῦ μήνα Κισλέβ, ἀνάβουμε τὸ πρῶτο κερί τοῦ Χανουκά. Ἐπὶ ὅχτῳ ἡμέρες τὸ συνεχὺς αὐξανόμενο φῶς τῆς Χανουκιά μᾶς φέρει στὴ μνήμη μιά παλιά, ἀρχαία ἱστορία, τὴν ἱστορία τῶν Μακκαβαίων.

Ὅταν πρὶν δύο χιλιάδες περίπου χρόνια τέθηκε στὶς Ταλμουδικές Ἀκαδημίες τὸ ἐρώτημα: «Μαί Χανουκά» («Ποία εἶναι ἡ σημασία τοῦ Χανουκά;»), οἱ ραββίνοι ἀπάντησαν μὲ τὴν ἱστορία τοῦ ἐνός καὶ ἀμόλυτου δοχείου λαδίου, ποῦ θὰ μπορούσε νὰ ἀρκέσει γιὰ τὸ ἀνάμμα τῆς Μενορά (ἐφτάφωτη λυχνία), γιὰ μιά μόνο ἡμέρα. Τὸ λίγο αὐτὸ λαδί, κατὰ τρόπο ἀνεξήγητο καὶ θαυματουργό, συνέχισε νὰ καίει ἐπὶ ὅχτῳ μέρες, μέχρις ὅτου ἐτοιμάστηκε τὸ νέο εἶδικα παρασκευασμένο λάδι.

Παρόλον ὅτι ἐμεῖς σήμερα μπορεῖ νὰ γνωρίζουμε περισσότερο ἱστορία ἀπὸ ὅσο οἱ ραββίνοι τῆς Ταλμουδικῆς ἐποχῆς, δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ δώσουμε καμμιὰ καλύτερη ἀπάντησιν ἢ ἐξήγησιν γιὰ τὴν σημασία τοῦ Χανουκά, ἀπὸ τὴν παραπάνω συμβολικὴ ἱστορία ποῦ μᾶς δίδαξαν ἐδῶ καὶ εἴκοσι περίπου αἰῶνες. Διότι, τὴ στιγμή ποῦ ἐπαναγκαιναζόταν ὁ Ναός, μετὰ τὴν κατάρρευση τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀντίοχου, τὸ μέλλον τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ διαγραφόταν ἀκόμη ἀμφίβολα καὶ ἀνασφαλές. Κανένας δὲν θὰ μπορούσε νὰ προβλεπῇ τότε, πῶς ἡ Θρησκεία αὐτοῦ τοῦ μικροῦ λαοῦ θὰ ἐπιδιδροῦσε τόσο ἀποφασιστικὰ ἐπὶ τῶν ἄλλων λαῶν τοῦ τότε εἰδωλολατρικοῦ κόσμου καὶ ὅτι θὰ ἐπιζοῦσε ἐπὶ τόσους αἰῶνες. Τὸ θαῦμα τῆς ἱστορίας τοῦ λαοῦ, δὲν ἀποτελεῖ παρὰ ἓναν ἄλλον τρόπο διατυπώσεως, μιά ἀλληγορικὴ καὶ μεταφορικὴ ἔκφραση τοῦ θαύματος τῆς ἐπιβιώσεως τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ τῆς συνεχοῦς καὶ δυναμικῆς παρουσίας του στὸν κόσμον.

Πάνω ἀπὸ εἴκοσι ἓνα αἰῶνες πέρασαν ἀπὸ τότε ποῦ οἱ Ἕλληνιστές τῆς Ἀσσυρίας συγκρούσθηκαν μὲ τοὺς Χασιμοναίμ, σὲ ἐκείνη τὴν κοσμοϊστορικὴ μάχη. Ἀπὸ τότε, βέβαια, κανένας δὲν μπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῇ πῶς ἡ ἐβραϊκὴ ζωὴ κύλησε ἡσυχὰ καὶ ὁμαλὰ. Τσουναντίον, σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς μετέπειτα ἱστορίας μας ἀντιμετωπίσαμε ἓναν τρομερὸ ἐχθρό — τὸν Ἀντισιμιτισμό. Ἀνάλογα μὲ τὶς περιστάσεις καὶ τὶς ἐποχὲς παρουσιάσθηκε κάτω ἀπὸ ποικίλα καὶ διαφορετικὰ προσώπεια καὶ πάντοτε διακήρυξε καὶ ἐσπείρε τὸ ἀνάτιο καὶ ἀδίκαιολόγητο μίσος κατὰ τοῦ ἐβραϊκοῦ λαοῦ καὶ κατὰ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ.

Ἐξετάζοντας τὸ φαινόμενο τοῦ Ἀντισιμιτισμοῦ, ἀπὸ ἱστορικὴ σκοπιά, θὰ μπορούσαμε νὰ διακρίνουμε δύο βασικὲς μορφές τοῦ φαινομένου αὐτοῦ: α) Τὸ μίσος κατὰ τῶν Ἑβραίων σάν ἀτόμων, δηλαδὴ τὸ μίσος ποῦ στρέφεται πρὸς τὸ ἔθνος ἢ τὴ φυλὴ τοῦ Ἰσραὴλ καί, β) Τὸ μίσος κατὰ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, δηλαδὴ κατὰ τῆς θρησκευτικῆς του διδασ-

Τὰ φῶτα αὐτὰ μᾶς μιλοῦν γιὰ μιά παλιά καὶ ἐνδόξη ἱστορία...

καλίας, κατὰ τῆς Τορά καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐβραϊκοῦ λαοῦ.

Παρόλον ὅτι συχνὰ οἱ δύο αὐτές μορφές τοῦ Ἀντισιμιτισμοῦ συνυπῆρξαν καὶ ἔδρασαν παράλληλα ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη, πάντοτε, σὲ κάθε συγκεκριμένη περίοδο ἢ ἐποχῇ, κυριάρχησε ἢ ἀπὸ τὶς δύο παραπάνω μορφές τοῦ Ἀντισιμιτισμοῦ, πότε ἡ μία καὶ πότε ἡ ἄλλη.

Κάτω ἀπὸ αὐτὸ τὸ πρίσμα, οἱ διάφοροι διωγμοὶ τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους, οἱ διωγμοὶ ποῦ ὑπέστησαν κατὰ τὸ σκοτεινὸ Μεσαίωνα καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀπὸ τὸ Ἰσλάμ, ἀνήκουν, σχεδὸν πάντοτε, στὴ δευτέρη μορφή τοῦ Ἀντισιμιτισμοῦ. Οἱ Ναζὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ, δὲν ἔκαναν κανένα ἀπολύτως διαχωρισμὸ μεταξύ θρησκῶν καὶ ἀθρησκῶν Ἑβραίων καὶ ἐπιχείρησαν τὴν ἐξόντωση ὅλων τῶν ἐκ γενετῆς Ἰσραηλιτῶν.

Οἱ ἀρχαῖοι ἡγέτες τοῦ Ἰσραὴλ καθιέρωσαν δύο γιορτές ποῦ ἀντιπροσωπεύουν τὴ σωτηρία τοῦ λαοῦ μᾶς ἀπὸ τὶς δύο αὐτές μορφές τοῦ Ἀντισιμιτισμοῦ: τὴν ἐθνικὴ καὶ τὴ θρησκευτικὴ. Τὸ Πουρίμ καὶ τὸ Χανουκά. Ἡ εἰδικὴ προσευχὴ τοῦ Πουρίμ, Ἀλ Ανισσίμ (βλ. Καθημερ. Προσευχολόγιο, σελ. 128), ποῦ προσθέτουμε κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῆς Ἀμιντά, ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Μορδοχαί καὶ τῆς Ἑσθῆρ... ὅταν ὁ ἀχρεῖος Ἀμάν... ἐπεζήτησε νὰ ἐξολοθρεῦσῃ, νὰ φονεύσῃ καὶ νὰ ἐξοντώσῃ πάντας τοὺς Ἰσραηλίτας, νέους καὶ γέροντας, γυναῖκας καὶ παιδία... τότε ἂν ματαιώσες τὸ σχέδιόν του, καὶ κατέστρεψες τὸν συλλογισμό του».

Κατὰ τὶς ἡμέρες τοῦ Χανουκά, πάλι, διαβάζουμε τὴν ἀκόλουθη προσθήκη:

«Κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Ματαθία τοῦ Ἀσμονέου... ὅταν τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος ἐξεστράτευσεν ἑναντίον τοῦ λαοῦ Σου Ἰσραὴλ, διὰ νὰ υποχρεώσῃ αὐτοὺς νὰ λησμονήσουν τὴν Τορά Σου, καὶ νὰ παραβιάσουν τοὺς δεσμούς Σου, Σὺ... παρέδωκες τοὺς δυνατοὺς εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀδυνάτων, τοὺς πολλοὺς εἰς τὰς χεῖρας τῶν ὀλίγων, τοὺς ἀδίκους εἰς τὰς χεῖρας τῶν δικαίων», (Καθμ. Προσευχολ. σελ. 128-9).

Ἀπὸ τὴν παραπάνω ἀναφορὰ τῶν κειμένων γίνεται σαφές πῶς τὸ Πουρίμ ἀντιπροσωπεύει τὴ σωτηρία τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τὴ πρώτη μορφή Ἀντισιμιτισμοῦ, τὴν σωτηρίαν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τὴ ἐξοντωτικὴ μανία τοῦ Ἀμάν,

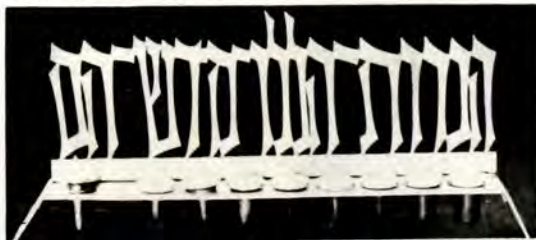
κατά την εποχή της βασιλείας του 'Αχασβέρως. Τό δέ Χανουκά αντιπροσωπεύει τή σωτηρία τοῦ 'Ισραήλ ἀπό τή δεύτερη μορφή 'Αντισημιτισμοῦ, ὅταν ὁ ἐλληνολάτρης βασιλιάς 'Αντίοχος ἐπέδιωσε νά ἐκριζώσει ἀπό τήν καρδιά τῶν 'Εβραίων τήν πνευματική καί πολιτιστική κληρονομιά τους — τήν Τορά.

Αὐτή ἡ βασική διαφορά μεταξύ τοῦ Πουρίμ καί τοῦ Χανουκά γίνεται αἰσθητή ἀκόμη κι ἀπό τόν τρόπο πού γιορτάζονται. Τό Πουρίμ, ὅταν εὐγνωμονοῦμε τόν 'Υψιστο γιά τή σωματική διάσωση τοῦ λαοῦ τοῦ 'Ισραήλ, γιορτάζεται μέ ἐορταστικά γεύματα καί γλέντια, μέ τήν προσφορά καί τήν ἀνταλλαγή δώρων καί γλυκισμάτων καί μέ τή μέριμνα τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν, ἐκείνων πού χρειάζονται βοήθεια καί συμπαράσταση. 'Από τήν ἄλλη μεριά, οἱ κανόνες πού διέπουν τόν ἐορτασμό τοῦ Χανουκά χαρακτηρίζονται ἀπό μία πνευματικότητα, μέ τήν ἀπαγγελία τοῦ 'Αλλέλ, (βλ. Καθημερ. Προσευχολ. σελ. 53648) ὕμνων καί δοξασιῶν πρὸς τόν 'Αόρατο καί 'Αὔλο Φύλακα τοῦ 'Ισραήλ καί μέ τό ἀναμμα τῆς Χανουκία.

Κάνοντας ἐδῶ μία παρένθεση, θά πρέπει νά τονίσουμε ἕνα σημεῖο πού ἔχει πολύ παρεξηγηθεῖ τόσο ἀπό τοὺς μή 'Εβραίους ὅσο καί ἀπό τοὺς ἰδίους τοὺς 'Εβραίους. Εἶναι γεγονός πῶς τό ἱστορικό τοῦ Χανουκά ἀφορᾷ καί ἀναφέρεται σέ μία σύγκρουση τοῦ 'Ιουδαϊσμοῦ καί τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ. 'Ὅπως, ἐπίσης, ὅτι ὁ ἀγώνας τῶν Μακκαβαίων ἀπέβλεπε στήν παρεμπόδιση τῆς εἰσαγωγῆς στή ζωή τοῦ 'Ισραήλ ὀρισμένων ἐλληνιστικῶν ἠθῶν καί ἐθίμων, διότι ἦσαν ἀντίθετα μέ τή μονοθεϊστική καί ἠθική διδασκαλία τοῦ 'Ιουδαϊσμοῦ. 'Η βίαιη, ὅμως, ἀντίδραση τῶν τότε 'Ιουδαίων δέν ἀπευθυνόταν κατὰ τοῦ ἐν γένει ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Οἱ Μακκαβαῖοι δέν ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς 'Ακαδημίας, τοῦ Λυκείου ἢ τῆς φιλοσοφικῆς Στοᾶς, ἀλλά κατὰ τῶν ἀρχαίων γυμναστηρίων, τῶν σταδίων, τῶν γυμνασθρίων, τοῦ θεάτρου καί κατὰ τῆς ἀνηθικότητος, πού αὐτά τὰ ἰδρύματα καί αὐτοὶ οἱ θεσμοὶ ἀντιπροσώπευαν. 'Εδῶ ἄξιζει νά θυμηθοῦμε τήν παρατήρηση τοῦ Πλάτωνος, ὁ ὁποῖος στοὺς «Νόμους» πού προειδοποιεῖ κατὰ τῶν γυμναστηρίων διότι αὐτὰ ἐνθαρρύνουν τήν ἀσκήση ἀφύσικων σχέσεων μεταξύ τῶν νέων. Αὐτή τήν ἀνήθικη πλευρά τοῦ τότε ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ ξεσηκώθηκαν νά καταπολεμήσουν οἱ Μακκαβαῖοι, καί γι' αὐτό τό λόγο καί αὐτή ἡ Χριστιανική 'Εκκλησία κατατάσσει τοὺς 'Ασμοναίους μεταξύ τῶν τιμωμένων ὑπ' αὐτῆς προσώπων.

Τό Χανουκά, μέσω τοῦ συμβόλου τῆς γιορτῆς, τῆ Χανουκία, ἀντιπροσωπεύει τήν ἐπιβίωση τοῦ ἰουδαϊκοῦ πνεύματος. Αὐτή ἡ ἀδιάκοπη ἀναγέννηση τοῦ ἰουδαϊκοῦ πνεύματος ἐκφράζεται, μέ πολύ γλαφυρότητα, μέ τή συμβολική μορφή τοῦ θαύματος τοῦ λιγιστοῦ λαδιοῦ. 'Ὅλες ἐκείνες οἱ πνευματικές δυνάμεις πού ἔπρεπε νά καλλιεργοῦν τῆς ἰουδαϊκῆς διδασκαλίας καί νά προασπίζον τῆς ἠθικῆς προσταγῆς τῆς Τορά, εἶχαν δελεασθεῖ καί εἶχαν τεθεῖ ὑπὸ τήν ἐπίδραση τοῦ ἐφήμερου εἰδωλολατρικοῦ κάλλους. Τό λιγιστό φῶς, ὅμως, πού ἔκαιγε μέσα στίς καρδιές ὀρισμέ-

Σύγχρονη Χανουκία σέ ἀσμή.

'Αναμμα τοῦ φωτός τοῦ Χανουκά στὴν πρὸ τοῦ Τείχους ψν Δακρύων χώρον.

νων θαρραλέων καί πιστῶν τηρητῶν τῆς μονοθεϊστικῆς ἠθικῆς, κατέστη ἀρκετὸ γιὰ νά ξαναζωντανέψει καί νά διασώσει τόν 'Ιουδαισμό.

'Ενας τέτοιος θαρραλέος πιστὸς ὑπῆρξε ὁ ἱερέας Ματαθίας, ὁ ὁποῖος ξεσηκώθηκε κατὰ τῆς ὑποδουλώσεως τῆς Τορά στὸ δωδεκάθεο τοῦ 'Ολύμπου, διακηρύσσοντας: «'Ακόμη κι ἂν ὅλα τὰ ἔθνη ὑπακούσουν στὸν 'Αντίοχο, καί κάθε ἔθνος ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τοὺς προγονικούς του νόμους καί τὰ ἔθιμα, ἐγὼ καί τὰ παιδιὰ μου, καί τὰ ἀδέλφια μου, δέν πρόκειται νά ἀπομακρυνθοῦμε ἀπὸ τὴ Συνθήκη τῶν πατέρων μας.»

'Υπὸ αὐτὴ τὴν ἀποψη, ὁ ἀγώνας τῶν Μακκαβαίων ἀποτελεῖ γιὰ τό ἰουδαϊκὸ πνεῦμα καί τήν ἐβραϊκὴ ἱστορία, ἀκριβῶς ὅ,τι καί ἡ νίκη τοῦ Μαραθῶνος συμβολίζει γιὰ τήν ἐλληνικὴ ἱστορία καί παράδοση. 'Η θυσία μὴς χούφτας ἀνθρώπων παραμένει ἀνεξίτηλη στή μνήμη ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους καί ἀποτελεῖ μία αἰώνια πηγὴ ἐλπίδας καί πίστεως στὰ ἔθνηκα ἰδανικά.

'Ὅπως τό ἕνα κερί τῆς Χανουκία ἀνάβει τὰ ὑπόλοιπα κεριά, ἔτσι τό ἕνα αὐτὸ άτομο, ὁ Ματαθίας, μετέδωσε τὴ φλόγα τοῦ 'Ιουδαϊσμοῦ μέσα στίς καρδιές τῶν ἄλλων ἀδελφῶν του. Τό φῶς — σύμβολο τοῦ Χανουκά — ἀποτελεῖ ἕνα πανανθρώπινο σύμβολο γιὰ τό πνεῦμα. 'Ὅταν, συνεπῶς, ἀνάβουμε τὰ κεριά τῆς Χανουκία θά πρέπει νά εἴμαστε ἐνήμεροι τῆς βαθύτερης σημασίας καί τοῦ συμβολισμοῦ αὐτῆς τῆς πράξεως. 'Ὅτι, ὅσο σκοταδι κι ἂν ἐπικρατεῖ τριγύρω μας, ἐφόσον ἐπιζεῖ ἀκόμη χάποιος σπινθήρας τῆς ἀληθινῆς φλόγας τῆς Τορά, τοῦτο ἀρκεῖ γιὰ νά μπορέσουμε νά ἀνάψουμε ἕνα δεύτερο, ἕνα τρίτο, ἕνα τέταρτο... κι ἕνα ὄγδοο φῶς, μέχρις ὅτου ὅλο τό 'Ισραήλ καί ὅλη ἡ ἀνθρωπότητα φωτισθοῦν ἀπὸ τό φῶς τῆς διδασκαλίας τοῦ 'Ενός καί Μοναδικοῦ Θεοῦ καί τῆς πανανθρώπινης ἀδελφικῆς ἀγάπης.

Η.Σ.

«Όλοι γνώριζαν το Βρανόπουλο σαν τόν επιτυχημένο δημόσιο λειτουργό. Λίγοι όμως ίσως, ξέχρουν καί τόν «άνθρωπο» Βρανόπουλο, τόν αγωνιστή, τόν ιδεολόγο, τό γενναίο, πού άπειρες φορές στήν αστυνομική του καριέρα, έδειξε πώς πάνω από τά προσωπικά του συμφέροντα, τοποθετούσε τό καθήκον καί τήν αγάπη πρὸς τό συνάνθρωπο.

Τό τελευταίο αυτό ίσχυει ιδιαίτέρως γιά τούς Έβραίους τής Αθήνας, από τούς όποιους οι παλαιότεροι θυμούνται μέ εύγνωμοσύνη τή στοργή πού βρήκαν κοντά στό Βρανόπουλο, χάρη στήν όποία σώθηκαν από τά στρατόπεδα συγκεντρώσεως καί τά κρεματόρια. Η άναγνώριση τής συμβολής του Βρανόπουλου στήν περίθαλψη τών Έβραίων, έκδηλώθηκε, έκτός τών άλλων, καί μέ ψήφισμα πού εξέδωκε τό Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο.

Ο θάνατος του Βρανόπουλου καί ή έκδοση του ψηφίσματος πού προαναφέραμε, φέρνει

Η Αστυνομία Πόλεων άρωγός στό δρᾶμα τῶν Έβραίων

Πρίν λίγο καιρό, πέθανε, όπως είναι γνωστό στήν Αθήνα, ο τέως ύπουργός καί τέως αστυνομικός διευθυντής Δημήτριος Βρανόπουλος. Χιλιάδες άνθρωποι κατευδόωσαν στήν τελευταία του κατοικία τόν ύπέρροχο πολιτικό καί αστυνομικό, πού άφιέρωσε τή ζωή του στήν ύπηρεσία τής κοινωνίας καί τής πατρίδος.

στήν έπικαιρότητα, μία άγνωστη σελίδα από τή δράση τής Αστυνομίας Πόλεων κατά τή διάρκεια τής μαύρης κατοχής. Πρόκειται γιά τήν άπεγνωσμένη προσπάθεια, πού έκαναν δεκάδες αστυνομικοί τών Αθηνών, προκειμένου νά σώσουν συμπολίτες μας Έβραίους.

Όπως είναι γνωστό, άμέσως μετά τό όργιο αίματος σέ βάρος τών Ισραηλιτῶν τής Θεσσαλονίκης, τόν Ιούνιο του

1942, οι «βλέψεις» τών Ναζιστών, στράφηκαν καί πρὸς τίς άλλες ελληνικές πόλεις καί κυρίως τήν Αθήνα, όπου άνθοϋσε τό έβραϊκό στοιχείο. Λίγους μήνες άργότερα, τόν Ιανουάριο του 1943 ο Αϊχμαν, πού βρισκόταν στήν Θεσσαλονίκη, πρίν έπιστρέψει στή Βιέννη, πέρασε καί από τήν Αθήνα γιά νά ενημερωθεί από τίς υπεύθυνες γερμανικές άρχές τής ελληνικής πρωτεύουσας, γιά τό «έβραϊκό ζήτημα».

Μέ τή συνοδεία του ταγματάρχη Γιόχαν Μπούργκ, ο Αϊχμαν ήλθε στήν Αθήνα καί πήγε κατ' εύθείαν στό ξενοδοχείο τής «Μεγάλης Βρεταννίας», όπου συνεργάστηκε μέ τό στρατηγό τών Ές - Ές Σιμόνα, τόν άρχηγό τής γερμανικής κατασκοπείας στήν Ελλάδα Αρθούρο Ζάιτς, τόν προϊστάμενο του τμήματος τής Γκεστάπο Αθηνών πλοίαρχο Ντόελ καί άλλους άξιωματικούς τών ναζιστικών μυστικών ύπηρεσιών.

Τή «σύναξη» τόσων δημίων στή «Μ. Βρετανία» αντίληφθηκε τό γραφείο αντικατασκοπείας τής Αστυνομίας Πόλεων τό όποιο, παρά τίς άνυπέρβλητες δυσκολίες, λειτουργούσε κάτω από τήν ικανή ήγεσία του αστυνόμου Ιωάννη Ξυνόπουλου. Οι αστυνομικοί του γραφείου του Ξυνόπουλου είδοποίησαν γιά τά «καθέκαστα» τό Δ/ντή τής Αστυνομίας Αθηνών Άγγελο Έβερτ. Τήν επομένη τό πρωί, στίς 16 δηλαδή Ιανουαρίου, πρίν άκόμα φέξει καλά, μία άσυνήθιστη κι-

Ο πρόεδρος του Κ.Ι.Σ. κ. Ίωσ. Λόβιγγερ, κατά τήν τελετήν τής 15. 7. 70 μέ τόν τιμηθέντα από τό Ίδρυμα Δ. Βρανόπουλο, αστυνομικό διευθυντή.

Πλαστή ταυτότητα από εκείνες μέ-
τις όποιες ή Αστυνομία έφοδίαζε
τούς Έβραίους των Αθηνών. Ανή-
κει στον Ισραηλίτη δικηγόρο των
Αθηνών κ. Κοέν. Με την ταυτότη-
τα αυτή ο κ. Κοέν γλύτωσε από τά
χέρια της Γκεστάπο.

νηση σημειωνόταν στα
γραφεία του Διεθνούς
Έρυθρου Σταυρού στην
οδό Σπενσιόπου στο Κο-
λωνάκι. Τά σκαλοπάτια
του Έρυθρου Σταυρού
ανέβαιναν βιαστικά ό
Αρχιεπίσκοπος Αθηνών,
ό πρόεδρος των
Λευκορώσων αναπήρων
Βολντεμάρ Ντέιντριχ, ό
Άγγελος Έβερετ, ό Νορ-
βηγός Όππο Ίβερσεν,
μέλος του Διενούς Έρυ-
θρου Σταυρού στην Έλ-
λάδα καί μερικοί άλλοι.
Σκοπός της συναντή-
σεως εκείνης ήταν βασι-
κά, ό συντονισμός των έ-
νεργειών γιά νά άποτρα-
πέ ή έστω νά μετρια-
σθεί ό κατά των
Έβραίων διωγμός. Άτυ-
χώς, δέκα πέντε μόνο ή-
μέρες μετά τή συνάντη-
ση των ναζιστικών στε-
λεχών, στή Θεσσαλονίκη
άρχιζε ή ομαδική έξόν-
τωση και μεταφορά των
Ισραηλιτών στά στρατό-
πεδα του θανάτου.

Ό κίνδυνος καί γιά
τούς Έβραίους τής Αθή-
νας ήταν φανερός.
«Προανάκρουσμα» των
«μέτρων» πού έπρόκειτο
νά πάρουν οι Γερμανοί,
ήταν ή οργάνωση καί
στήν Αθήνα τμήματος
διώξεως των Έβραίων
τό όποιο, σέ «πρώτη φά-
ση» καταλήστευσε τίς έ-

Άγγελος Έβερετ.

βραϊκές περιουσίες καί
συνέλαβε τόν Αρχιραβ-
βίνο δρα Κόρετς καί τό
σημαίνον μέλος τής κοι-
νότητος Ζουλταζάρτες,
τούς όποιους έστειλε άε-
ροπορικώς στή Βιέννη.
Πρό του δραματικού έν-
δεχομένου νά επαναλη-
φθεί καί στήν ελληνική
πρωτεύουσα τό όλοκαύ-
τωμα τής Θεσσαλονίκης,
κινητοποιήθηκαν πολλά
στελέχη τής Αστυνομίας
Πόλεων, τά όποια κατεί-
χαν έπίκαιρα πόστα.

Σάν πιό πρόσφορο μέ-
σο, γιά νά σωθοούν οι
Έβραίοι των Αθηνών,
θεωρήθηκε ή έκδοση
πλαστών ταυτοτήτων, μέ
τίς όποιες στούς Ισραη-
λίτες θά δίνονταν χρι-
στιανικά όνόματα. Άμέ-
σως, γιατί κάθε μέρα
πού περνούσε ό κίνδυ-
νος πλησίαζε όλο καί πε-
ρισσότερο, συγκροτήθη-

καν στήν Αστυνομική
Διεύθυνση Αθηνών καί
στή Γενική Ασφάλεια
συνεργεία από έμπι-
στους άστυφύλακες καί
άρχισαν κατά δεκάδες νά
έκδίδουν πλαστές ταυτό-
τητες, μέ τίς όποιες καί
μέ άκρα μυστικότητα έ-
φοδιάσθηκαν οι περισ-
σότεροι Έβραίοι των
Αθηνών.

Ψυχή του παράτολ-
μου καί επικίνδунου έγ-
χειρήματος, ό άστυνομι-
κός δ/ντής Άγγελος
Έβερετ, ό άστυνομικός
δ/ντής Δημ. Βρανόπου-
λος, ό άστυν. δ/ντής Μιχ.
Γλύκας καί άλλοι, όπως ό
άστυνόμος Τσενόγλου, ό
άστυνόμος Λουκάκης καί
πολλοί άκόμα, οι όποιοι,
είτε άνήκαν στίς όργα-
νωμένες ομάδες τής
Αστυνομίας είτε άποτε-
λούσαν τμήματα άλλων
ομάδων άντιστάσεως.
«Έκτός από τό μυστικό
πόλεμο κατά των κατα-
κτητών, θυμάται ό ύπα-
στυνόμος Βολταιράκης,
έπρεπε νά τονώσουμε τό
έθνικό φρόνημα, νά ένι-
σχύσουμε κατά τό δυνα-
τό τήν παθητική καί έ-
νεργητική αντίσταση του
λαού καί νά σώσουμε
τούς Βρεταννούς, Νεο-
ζηλανδούς, Έβραίους,
Αυστραλούς, Έλληνες
κ.ά. πού κατεδίωκαν οι

άρχες κατοχής. Μέ τά
πλαστά δελτία ταυτότη-
τος ό Λονδρέζος Τσόν-
σον γινόταν Γιαννόπου-
λος, κάτοικος Αθηνών, ό
Σκώτος Μακκλίλ γινόταν
Μακρίδης, ό Έβραϊός
Κοέν, Κοντόπουλος, ό
Νεοζηλανδός Νίκολ, Νι-
κολάου κ.λπ.».

Μέ τίς πλαστές ταυτό-
τητες, τίς όποιες υπέγρα-
φε ό Έβερετ, ό Βρανό-
πουλος καί άλλοι άνώτα-
τοι αξιωματικοί τής
Αστυνομίας, οι Έβραίοι
των Αθηνών μόρεσαν
νά αλλάξουν σπίτι, νά
κρύβονται, νά κυκλοφο-
ρουν καί τελικά νά γλυ-
τώσουν από τή βέβαιη
μεταφορά τους στά κρε-
ματόρια.

Αλλά, δέν ήταν μόνο
οι Έβραίοι των Αθηνών
πού, χάρις στήν ήρωική
στάση των άστυνομικών,
σώθηκαν από τή χιτλερι-
κή θηριωδία. Έκατοντά-
δες Ισραηλίτες πρόσφυ-
γες από τίς χώρες τής
κεντρικής Εύρώπης έ-
φθασαν σάν τά κυνηγη-
μένα πουλιά στήν Αθή-
να. Σ' όλους αυτούς δί-
νονταν άδειες παραμο-
νής στήν Ελλάδα καί ά-
δειες διελεύσεως
(TRANSIT). Τό συντονι-
σμό του άνθρωπιστικού
αυτού έργου τής Αστυ-
νομίας είχε ό διοικητικός

διευθυντής Δημήτρ. Βλαστάρης που ανέλαβε τους Έβραίους πρόσφυγες υπό την προστασία του, παρά τις συνεχείς διαμαρτυρίες και απειλές της Γερμανικής Πρεσβείας. Αργότερα, κατά τη διάρκεια της κατοχής, ο Βλαστάρης παραποίησε και αλλοίωσε τα μητρώα της Υπηρεσίας Άλλοδαπών, της οποίας ήταν προϊστάμενος, για να βοηθήσει τους Έβραίους ξένους υπηκόους και με τη βοήθεια της Αστυνομικής Διευθύνσεως να τους έφοδιασε με πλαστές ταυτότητες.

Όμως οι Έβραίοι των Αθηνών γνώρισαν και σέ άλλες περιπτώσεις τη στοργή και τη βοήθεια της Αστυνομίας. Πολλοί κρύβονταν μέσα στα αστυνομικά τμήματα όπου μοιράζονταν τό φτωχικό σισσίτιο με τους αστυφύλακες. Άλλοι συνδεύονταν από αστυνομικούς για να ξεφύγουν από τα μπλόκα και τις γερμανικές περιπόλους. Άλλοι τέλος οδηγήθηκαν στους μουστικούς τόπους διαφυγής, για να αναχωρήσουν στην Αίγυπτο και τη Μ. Ανατολή.

Για την αутаπάρνησή τους αυτή, πολλοί αστυνομικοί συνελήφθησαν, ενώ άλλοι φυλακίστηκαν και βασανίστηκαν.

Αλλά, η άρωγή της Αστυνομίας Πόλεων προς τους Έβραίους της Ελλάδος συνεχίστηκε και μετά την κατοχή. Οι υπηρεσίες της συνέλαβαν και παρέδωσαν στην δικαιοσύνη πολλούς Γερμανούς, διώκτες του εβραϊκού στοιχείου και πράκτορές τους. Ένας από αυτούς ο περιώνυμος Χ., πού όργιασε σέ βάρος των Ισραηλιτών της Θεσσαλονίκης, μετά την

Άποψη της κυρίας αίθουσας του Γιάντ-Βασέμ.

αναχώρηση των Γερμανών από την Ελλάδα, πήγε τό 1944 στο Μπάρι της Ιταλίας με πλαστά πιστοποιητικά, ως θύμα δήμευσης των κατακτητών. Η πραγματική του ταυτότητα αποκαλύφθηκε από τόν ύπαστυνόμο Βολταιράκη και ο Χ. συνελήφθη. Αξίζει, νομίζουμε, να παρατεθεί ένα μέρος από τό έγγραφο πού με ήμερομηνία 1η Μαΐου 1944 έστειλε στον ύπαστυνόμο Βολταιράκη, η έδρεύουσα στο Μπάρι της Ιταλίας Διασυμμαχική Έπιτροπή.

«Η σύλληψις του περιωνύμου Χ., αναφέρει η Διασυμμαχική Έπιτροπή, έπετεύχθη μόνον χάρις εϊς τά παρεχόμενα ύφ' ύμων στοιχεία, περί της άτίμου και άπανθρώπου άντιεβραϊκής δράσεως του όργάνου τούτου της Γκεστάπο.

Δύνασθε νά εϊσθε εύτυχής, διότι χάρις εϊς ύμās άπεκαλύφθη έγκαιρως ποϊός ήτο ο Χ. και μās έδόθησαν τά στοιχεία της έξουδετερώσεως άφ' ενός έπικινδύνου πράκτορος και άφ' έτέρου της άποδείξεως, διά μίαν άκόμη φοράν, ότι η Έλλάς τούς διώκτας του έβραϊκού στοιχείου θεωρεί ως ίδίους αυτής διώκτας».

Γιά την προσφορά της αυτή προς τό έβραϊκό στοιχείο της Ελλάδος, η Αστυνομία Πόλεων τι-

μήθηκε με ειδικό δίπλωμα από τη Διεθνή Ένωσή Ισραηλιτών, η όποια και την ένεγράψε στή χρυσή βίβλο της. Στή συνέχεια και σέ μιά συγκινητική τελετή, πού έγινε την 15 - 7 - 1970 στήν αίθουσα της Αρχαιολογικής Έταιρείας, τό έβραϊκό Ίδρυμα Γιάντ Βασέμ έτίμησε και άπένειμε τόν τίτλο του Δικαίου των Έθνών στον Αρχηγό της Αστυνομίας Πόλεων Άγγελο Έβερετ, τόν αστυνομικό δ/ντή Δημ. Βρανόπουλο, τόν αστυν. δ/ντή Μιχ. Γλύκα και τό διοικητικό δ/ντή Αστυνομίας Πόλεων Δημ. Βλαστάρη.

Κατά την άπονομή των τιμητικών διπλωμάτων και ένώ από τά μάτια όλων έτρεχαν δάκρυα, άκούστηκαν συγκινητικοί λόγοι από τούς τιμηθέντες, από τόν πρόεδρο του Κεντρικού Ισραηλτικού Συμβουλίου κ. Λόβιγγερ, από τόν διπλωματικό εκπρόσωπο του Ισραήλ κ. Καρόζ και από τόν άπεσταλμένο του Ίδρύματος Γιάντ Βασέμ. Ο άπεσταλμένος του Ίδρύματος έίπε μεταξύ των άλλων: «Κατά την σκοτεινήν περίοδον των λαών της Εύρώπης, ότε η ναζιστική μπότα έπάτησε τό εύρωπαϊκόν έδαφος άφίνοντας πίσω καμένα έρείπια, ότε άθώοι έπυροβολούντο και ένεταφιάζοντο ζωντανοί εϊς

τεραστίους κοινούς τάφους, ότε εκατομμύρια άτόμων ύφίσταντο άσφυζιαν από άέρια και έκαίοντο εϊς κρεματόρια, όλα αυτά μόνο και μόνο διότι ήσαν Έβραίοι, όταν κατά την ίδίαν αυτήν περίοδον οι Ναζοϊ έκυρίευσαν την χώρα σας, την όμορφη Έλλάδα, σπείροντας τόν φόβον και τόν τρόπον μεταξύ των κατοίκων, έσεις οι τιμώμενοι σήμερον ύπήρξατε μεταξύ εκείνων πού δέν έδειλίασαν. Μέ κίνδυνο της ζωής σας και των μελών της οικογενείας σας, διεσώσατε Έβραίους. Μοιραστήκατε μαζί τους την φτωχική μερίδα του ψωμιοϋ σας. Τούς προσφέρατε άσυλο κάτω από τη δική σας στέγη. Τούς μεταφέρατε όποτε έχρειάσθη εϊς ασφαλέςτερον μέρος. Τούς βοηθήσατε νά εύρουν καταφύγιον στα βουνά. Καί όλα αυτά χωρίς τόν άπώτερο σκοπό της άνταμοιβής, αλλά ώθούμενοι από μιά βαθειά έσωτερική άνθρωπιστική άνάγκη με κίνητρο την άγάπη διά τόν πληστόν, διαιωνίζοντες με τόν τρόπον αυτόν την ένδοξον παράδοσιν φιλίας και καλής γειννιάσεως πού ύπήρξαν άνέκαθεν μεταξύ ελληνικοϋ λαοϋ και Έβραίων της Ελλάδος».

Ο ήρωισμός και η αутаπάρνηση των άνδρών της Αστυνομίας, στήν άπεγνωσμένη προσπάθειά τους νά σώσουν από τά κρεματόρια τούς συμπολίτες Έβραίους, άπετέλεσε και πρέπει νά άποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση. Όπου ύπάρχουν άνθρωποι, και ο πίο μεγάλος πόνος γλυκαίνει και, χωρίς άλλο, όμορφαίνει και δίνει νόημα στή ζωή.

ANTON ΤΣΕΧΩΦ:

ΤΟ ΒΙΟΛΙ ΤΟΥ ΡΟΤΣΙΛΔ

ΤΟ ΒΙΟΛΙ ΤΟΥ ΡΟΤΣΙΛΔ

(Διήγημα)

Συμπληρώθηκαν έφ'ετος 120 χρόνια από τή γέννηση του Τσέ-
χωφ, πού χάθηκε πρίν κλείσει τά
44 χρόνια του (1860 - 1904). Όλα
τά Ιωβηλαία του μεγάλου αυτού
θεατρικού συγγραφέα και λογοτέ-
χνη γιορτάστηκαν και γιορτάζονται,
σ' όλο τόν κόσμο, σάν άναγνώριση
του έργου του.

Τό διήγημα πού δημοσιεύουμε
δίνει μιá έναργή εικόνα τών έθιμων

και τών άπόψεων τής ρωσικής κοι-
νωνίας τής έποχής και τής θέσεως
τών Έβραίων σ' αυτή.

Τό διήγημα αυτό, μεταφρασμένο
άπό τά ρωσικά άπό τόν Άγαθ. Ν.
Κωνσταντινίδη, δημοσιεύτηκε στό
περιοδικό «Παναθήναια» τό 1904,
στό θάνατο του Τσέχωφ. Ή άνά-
μικτη καθαρεύουσα τής έποχής δι-
νει στό διήγημα μιá ξεχωριστή χά-

Ό Τσέχωφ στά 1900.

Ή πολίχνη ήτο μικρά, χειροτέρα άπό χωρίον και έζων
εις αυτήν μόνον γέροντες, οι όποιοι τόσο σπανίως άπέ-
θνησκον, πού ήταν μάλιστα άπελπισία. Είς τό νοσοκομείον
δέ και είς τās φυλακάς ή ζήτησις τών φερέτρων ήτο παρα-
πολύ μικρά. Μέ ένα λόγον, αι έργασίαι δέν έπήγαιναν κα-
λά... Άν ό Ίάκωβος Ίβάνοφ ήτο φερετροποιός είς νομαρ-
χικήν πόλιν, βεβαίως θά ήτο κάτοχος Ιδικής του οικίας και
θά τόν άπεκάλουν Ίάκωβον Ματθαίγιεβιτς· έδώ όμως είς
τήν πολίχνην τόν ώνόμαζον άπλώς Γιάκωβον, δέν ήξεύρω
δέ διατί κοινώς τόν άπεκάλουν Μπρούντζον. Έξούσε πτω-
χικά σάν άπλός μουζικός, είς μικράν παλαιάν καλύβην μέ έν
μόνον δωμάτιον και είς τό δωμάτιον αυτό κατώκουν αυτός,
ή Μάρθα, ή θερμάστρα, μιá διπλή κλίνη, τά φέρετρα, μιá
τράπεζα έργασίας και όλον τό νοικοκυριό.

Ό Γιάκωβος κατεσκεύαζε φέρετρα καλά και στερεά...
Διά τούς μουζικούς και τούς άστούς τά έκαμε είς τό άνά-
στημά του και ουδέποτε έλανθασή, διότι ύψηλότερος και
δυνατώτερος άπό αυτόν δέν εύρίσκετο κανείς, μήτε είς
αυτάς τās φυλακάς, καιτοιήτο πλέον έβδομηκοντούτης. Διά
τούς εύγενείς δέ και τās γυναίκας τά έκαμε μέ τό μέτρον,
και πρόσ τούτο μετεχειρίζετο σιδηρούν πήχυν. Παραγγε-
λίας διά παιδικά φέρετρα έδέχετο όχι τόσοσν προθύμως, και
τά κατεσκεύαζε χωρίς μέτρον, μετά περιφρονήσεως και
κάθε φοράν, λαμβάνων χρήματα διά τήν έργασίαν του, έ-
λεγε:

— Νά σου πώ, δέν μου άρέσει νά καταγίνωμαι είς μικρο-
δοουλειαις.

Έκτός τής μαστοροσύνης του ήξευρε νά παιζή και βιο-
λίον και είχε άπό αυτό μικρόν εισόδημα. Είς τήν πολίχνην,
κατά τούς γάμους έπαιζε συνήθως έβραϊκή όρχήστρα, τήν
όποιαν διηύθυνε ό κασσπερωτής Μωύσης Ήλίτς Σαχκές,
λαμβάνων πλέον του ήμίσεος έκ του κέρδους. Έπειδή ό
Γιάκωβος έπαιζε καλό βιολί, Ιδίως ρωσικά τραγούδια, ό
Σαχκές τόν προσεκάλει ένιστε είς τήν όρχήστραν, αντί πε-
νήντα καπικίων τήν ήμέραν μή συμπεριλαμβανομένων τών
δώρων. Όταν ό Μπρούντζος έκάθητο είς τήν όρχήστραν,
πρώτος πάντων, ίδρωνε και έκοκκίνιζε τό πρόσωπόν του.
Ήτο καύσων, άνεδίδετο άποφορά σκόρδου μέχρι άποπι-

γμού, τό βιολίον έξεφώνιζε, παρά τό δεξιόν ούς έρογαλί-
ζεν ή βαθυβάρβιτος, παρά τό άριστερόν έθρήνε ή πλα-
γίαυλος, τόν όποιον έπαιζε πυρδύμαλλος, λιπόσαρκος Ιου-
δαίος μέ όλόκληρον δίκτυον έρυθρών και κυανών φλεβών
είς τό πρόσωπον, φέρων τό επίθετο του γνωστου βαθυ-
πλουτου Ρότσιλδ. Και ό κατηγορούμενος αυτός Ιουδαίος, και
τό εύθυμότερον τραγούδι προσεπάθει νά τό κάμνη λυπη-
τερόν. Χωρίς καμμίαν προφανή άφορμήν ό Γιάκωβος είχε
ποτισθεϊ βαθμυδόν μέ μίσος και άπέχθειαν πρόσ τούς
Έβραίους και Ιδίως πρόσ τόν Ρότσιλδ· ήρχιζε νά τόν ένο-
χλή, και νά τόν ύβρίζη μέ κακάς λέξεις· μιάν φοράν μάλιστα
ήθέλησε νά τόν δείρη, και ό Ρότσιλδ προσεβλήθη και του
είπε, προσβλέπων αυτόν άγρίως:

— Άν δέν σās έκτιμούσαι διά τήν άξίαν σας, πρόσ πολλού
θά σās έπετούσαι άπό τό παράθυρο.

Έπειτα τόν έπήραν τά δάκρυα· ως έκ τούτου τόν
Μπρούντζον δέν τόν προσεκάλουν είς τήν όρχήστραν συ-
χνά, μόνον έν μεγίστη άνάγκη, όσάκις άπουσίαζε κανείς έκ
τών Έβραίων.

Ό Γιάκωβος ποτέ δέν ήτον εύθυμος, διότι πάντοτε συ-
νέβαινε νά ύφίσταται τρομεράς ζημίας. Λόγου χάριν, τās
Κυριακάς και έορτάς έθεώρει άμάρτημα νά έργασθή, τήν
Δευτέραν ήτο άποφράς ήμέρα, και τοιουτοτρόπως καθ' ό-
λον τό έτος ήρίθμει περί τās διακοσίας ήμέρας, καθ' ός ά-
κουσίως του ήτο ήναγκασμένος νά κάθηται μ' έσταυρωμέ-
νας τās χείρας. Αί, αυτό δέν είναι μικρά ζημία! Άν κανείς
είς τήν πόλιν έκαμε τούς γάμους του χωρίς μουσικήν, ή ό
Σαχκές δέν προσεκάλει τόν Μπρούντζον, και τούτο ήτο ζη-
μία. Ό άστυνομικός έπιθεωρητής δύο χρόνια έπασχε με-
τοξύ ζωής και θανάτου και ό Γιάκωβος έπερίμενε μέ άνυ-
πομονησίαν πότε ν' άποθάνη αλλά ό έπιθεωρητής άνεχώ-
ρησεν είς τήν πρωτεύουσαν του νομού πρόσ थेραπειαν, κ'
έπηγε κι' άπέθανεν εκεί. Ίδου ζημία, κατ' έλάχιστον όδον,
δέκα ρουβλίων, έπειδή τό φέρετρον θά ένίνετο άκριβόν,
μέ ύφασμα άνθοποικιλτον. Αί περί ζημιών σκέψεις ήνώ-
χλουν τόν Γιάκωβον πρόσ πάντων τήν νύκτα· έθετε παρά
τήν στρωμνήν του τό βιολίον και όταν κάθε άηδία του ήρ-
χето είς τήν κεφαλήν, ήγγιζε τās χορδάς, τό βιολίον μέσα

ΕΙΣ ΤΟ ΣΚΟΤΟΣ ΑΝΕΔΙΔΕ ΗΧΟΥΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΣ ΟΥΤΩ ΠΩΣ ΑΝΕΚΟΥ-ΦΙΖΕΤΟ.

Περύσι, εἰς ἐξ Μαΐου ἡσθένεισεν ἑξαφνα ἡ Μάρθα. Ἡ γραῖα ἀνέπνεε βαρέως, ἔπινε πολὺ νερόν καὶ ἐκλονίζετο, ἐν τούτοις τὸ πρῶν ἄναψεν ἡ ἰδία τὴν θερμάστραν καὶ μάλιστα ἐπῆγε νὰ φέρῃ νερόν· ἀλλὰ τὸ βράδυ κατέπεσε. Ὁ Γιάκωβος ὤρνησεν τὴν ἡμέραν ἐπαιξε βιολί· ὅταν δὲ ἐσκοτεινίσατο ὁλότελα, ἐπῆρε τὸ βιβλιάριον του, εἰς τὸ ὁποῖον ἐσημείωνε καθ' ἑκάστην τὰς ζημίας του, καὶ ἀπὸ τὴν στενοχωρίαν του ἤρχισε νὰ ἀριθμῇ τὸ ἐτήσιον ἄθροισμα αὐτῶν. Εὐρύπετο περισσότερο ἀπὸ χίλια ρούβλια. Τόσον τὸν ἐτάραξε τοῦτο, ὥστε ἔρριψε κατὰ γῆς τὸ ἀβάκιον καὶ τὸ κατέπατησε μὲ τοὺς πόδας του. Μετὰ ταῦτα ἐσήκωσε τὸ ἀβάκιον καὶ ἤρχισε πάλιν ἐπὶ πολλῶν ὥραν νὰ ἀριθμῇ, στενάζων βαθέως καὶ παρατεταμένως. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο κόκκινον καὶ καθιδρόν. Ἐσκέπτετο ὅτι ἂν αὐτὰ τὰ χαμένα χίλια ρούβλια τὰ ἔβαζε εἰς τὴν Τράπεζαν, εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους θὰ ἐσυνάζετο ποσὸν τουλάχιστον σαράντα ρούβλιων. Ὄστε καὶ αὐτὰ τὰ σαράντα ρούβλια εἶναι ἐπίσης ζημία. Μὲ ἓνα λόγον, ὅπου καὶ ἂν στραφῇ κανεῖς, παντοῦ ζημία καὶ ἄλλο τίποτε.

— Γιάκωβε! ἐκάλεσεν ἀπροσδοκῆτως ἡ Μάρθα. — Πεθαίνω!

Ὁ Γιάκωβος προσέβλεψε τὴν γυναῖκα του. Τὸ πρόσωπόν της ἦτο τριανταφυλλί ἀπὸ τὸν πυρετόν, ἀλλ' ἐκτάκτως καθαρόν καὶ εὐχαρί. Ὁ Μπρουντζός συνειθισμένος νὰ τὴν βλέπῃ αἰετοπετῶν, δειλὴν καὶ δυστυχῇ, τῶρα ἐταράχθη· ὡμοίαζε ὥς νὰ ἀπέθνησκε, πράγματι, καὶ ἔχαιρε, διότι ἐπὶ τελοῦς θὰ ἔφευγε διὰ παντός ἀπὸ τὴν καλύβην αὐτήν, ἀπὸ τὰ φέρετρα, ἀπὸ τὸν Γιάκωβον. Καὶ εἶχε προσηλωμένον τὸ βλέμμα πρὸς τὸν στέγην καὶ ἐκίνοι τὰ χεῖλιά καὶ ἐφαίνετο εὐτυχής, ὥς νὰ ἐβλεπε τὸν θάνατον, τὸν λυτρωτὴν της καὶ τῷ ἐψιθύριζε.

Ἦτο πλέον χαραυγὴ καὶ ἐκ τοῦ παραθύρου ἐφαίνετο πυρπολοῦν τὰ πρῶινόν λυκαυγές. Παρατηρῶν τὴν γραῖαν ὁ Γιάκωβος, δὲν ἤξευρε πῶς ἐνθυμήθη, ὅτι καθ' ὅλον τὸν βίον του, οὐδέποτε, νομίζω, τὴν ἐθώπευσε, οὐδέποτε τὴν ἐλυπήθη, οὐδέποτε ἐμάντευσε τὴν ἐπιθυμίαν της νὰ τῆς ἀγοράσῃ ἓνα μανδύλακι ἢ νὰ τῆς φέρῃ ἀπὸ τοὺς γάμους κανένα γλύκισμα, φωνάς μόνον καὶ ὕβρεις διὰ τὰς ζημίας καὶ ἐφῶρμα κατ' αὐτῆς μὲ τοὺς γρόνθους· εἶν' ἀληθές οὐδέποτε τὴν ἔδειρε, τὴν ἐτρόμαζεν ὅμως, ἐκάστοτε ἡ δυστυχὴς τὰ ἔχανε ἀπὸ τὸν φόβον της. Τσαῖ δὲν τῆς ἐπέτρεπε ποτὲ νὰ πίνῃ διότι καὶ χωρὶς αὐτὸ τὰ ἐξοδα ἦσαν βαρεῖα καὶ ἔπινε μόνον ζεστό νερό. Καὶ ἐνόησε, διατί τὸ πρόσωπόν της τῶρα ἦτο τόσον παράδοξον· καὶ συνεκινήθη.

Ἐπερίμενε νὰ ἐξημερώσῃ, ἐζήτησε τὸ ἄλογον τοῦ γείτονος, καὶ μετέφερε τὴν Μάρθαν εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Δὲν εὐρήκεν ἐκεῖ πολλοὺς ἀσθενεῖς καὶ δὲν ἠναγκάσθη νὰ περιμένη πολὺ — τρεῖς μόνον ὥρας. Πρὸς μεγάλην του εὐχαρίστησιν αὐτὴν τὴν φορὰν δέδεχτο τοὺς ἀσθενεῖς ὅχι ὁ ἰατρός, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς ἦτον ἄρρωστος, ἀλλ' ὁ βοηθός του Μαξίμ Νικολάιεβιτς, γέρον, περὶ τοῦ ὁποῖου ὅλος ὁ κόσμος ἔλεγε ὅτι ἂν καὶ πίνει καὶ σηκώνει καὶ χέρι, ἐνοιωθε ὅμως περισσότερα ἀπὸ τὸν ἰατρόν.

— Καλημέρα σας, — εἶπεν ὁ Γιάκωβος, εἰσάγων τὴν γραῖαν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς ὑποδοχῆς. — Μὰς συγχωρεῖτε, ὅλο σὰς ἀνησυχοῦμε, Μαξίμ Νικολάιτς, μὲ τίς τιποτένιαις μας δουλείαις. Νά, καθὼς βλέπετε, μ' ἀρρώστησε τὸ πρᾶγμα μου, ὁ σὺντροφος τῆς ζωῆς μου, ὅπως τὸ λέγουν, μὲ συγχωρεῖτε γιὰ τὴν ἐκφρασίαν...

Συσπᾶσας τὰς πολιὰς ὀφρῦς του ὁ βοηθός, ἤρχισεν νὰ ἐξετάσῃ τὴν γραῖαν, ἐνῶ ἐκείνη ἐκάθητο κυρτωμένη ἐπὶ σκίμπος καὶ, λιπόσαρκος, μὲ ὀξεῖαν ρῖνα καὶ μὲ ἀνοικτὸν στόμα, ὡμοίαζε πρὸς κατατομὴν πτηνοῦ, τὸ ὁποῖον διωγᾷ.

Βέβαια... μάλιστα... Βραδέως εἶπεν ὁ βοηθός καὶ ἐστῆ-ναζε. — Ἰμφλουέντσα, ἴσως ὅμως καὶ τυφοειδὴς πυρετός. Τώρα σέρνεται ὁ τύφος εἰς τὴν πόλιν... Αἱ, ἐξησε τὰ χροινάκια τῆς ἡ γρηούλα, δόξα σοι ὁ Θεός... Πόσων χρινῶν εἶναι;

— Μὰ ἓνα χρόνο θέλει ὥς τὰ ἐβδομήντα.

Αἱ, τί ἄλλο θές, κυρούλα; Καιρός εἶναι πιά.

— Ἀμ' βέβαια, δίκην ἔχετε, Μαξίμ Νικολάιτς, — εἶπεν ὁ Γιάκωβος μειδίων ἀπὸ λεηπτότητα, — καὶ σὰς ἐυχαριστοῦμε πολὺ γιὰ τὴν εὐγένειά σας, ἀλλὰ, μετὰ συγχωρήσεως καὶ τὸ κάθε ἔντομο κι' αὐτὸ θέλει τὴ ζωὴ.

— Νά ἡ ὥρα! — εἶπεν ὁ βοηθός μὲ τοιοῦτον ὕφος, ὥς νὰ ἐξηρτάτο ἀπὸ αὐτὸν νὰ λήσει ἡ γραῖα ἢ νὰ ἀποθάνῃ. — Ἰδοὺ λοιπὸν ἀγαπητέ μου, θὰ τῆς βάξῃς εἰς τὸ κουτέλο κρύα νερά, νὰ καὶ τὰ σκονάκια αὐτὰ νὰ πέρῃ δύο τὴν ἡμέρα. Λοιπὸν, χαίρετε.

Ἀπὸ τὴν ἐκφρασιν τοῦ προσώπου του ὁ Γιάκωβος ἐνόησε ὅτι τὰ πράγματα ἦταν ἄσχημα καὶ ὅτι κανένα σκονάκι δὲν εἴμπορεῖ ἐδῶ νὰ βοηθήσῃ. Εἶχεν ἐνοηθεῖ καθαρά, πῶς ἡ Μάρθα θ' ἀποθάνῃ πολὺ γρήγορα, ἂν ὅχι σήμερον, αὐριον... Ὦθησεν ἐλαφρῶς διὰ τοῦ ἀγκῶνος τὸν βοηθόν, τοῦ ἐννευσε μὲ κλειστὸν ὀφθαλμόν καὶ εἶπε χαμηλοφώνως:

— Δέν θὰ ἦτο καλὸ, Μαξίμ Νικολάιτς, νὰ τῆς βάλῃ ἓνα -δυὸ βεντούζες;

— Δέν ἀδείάζω, δέν ἀδείάζω ἀγαπητέ μου. Πάρε τὴ γρηά σου καὶ πῆγαινε στήν εὐχή τοῦ Θεοῦ.

— Κονετέ μου τὴ χάρι, ἤρχισε νὰ παρακαλῇ ὁ Γιάκωβος.

— Ξεῦρετε κι' ὁ ἴδιος, πῶς ἂν τῆς πονοῦσε, ἄς ποῦμε, ἡ κοιλιά, ἢ τὰ μέσα της, τότε ἴσως μπορούσαν νὰ τὴν ὠφελήσουν οἱ σκόνες ἢ οἱ στάλες, μὰ αὐτὴ ἔχει κρυολόγημα! Γιὰ τὸ κρυολόγημα ὅμως πρώτη δουλεῖα εἶναι νὰ τῆς πάρουν αἷμα, Μαξίμ Νικολάιτς.

Ὁ βοηθός εἶχε καλεσεῖ πλέον τὸν ἐπόμενον ἀσθενη, καὶ εἰς τὸ δωμάτιον εἰσῆρχετο μία γυνὴ μὲ ἓνα παιδίον.

— Πῆγαινε, πῆγαινε... — εἶπε εἰς τὸν Γιάκωβον θυμωμένα. — Μὴ μὰς πιάνης τὸν τόπο.

— Τότε διορισετέ της τουλάχιστον βδέλλαις! Ὁ Θεός νὰ σὰς χαρίξῃ τὴ ζωὴ σας!

Ὁ βοηθός ἐξήφθη καὶ ἐκραύγασε:

— Τὸ ξεύρετε πού μ' ἐξάλισες!

Ὁ Γιάκωβος ἐξήφθη καὶ αὐτὸς καὶ ἐγίνε κατακόκκινος, δὲν εἶπε οὔτε λέξιν, ἀλλὰ ἐπῆρε τὴν Μάρθαν ἀπὸ τὴν χεῖρα καὶ τὴν ὠδήγησε ἔξω. Μόνον ὅταν ἐκάθησαν εἰς τὴν ἀμαξάν, ἐκύτταξεν ὀργίλως καὶ ἐμπαικτικῶς πρὸς τὸ μέρος τοῦ νοσοκομείου καὶ εἶπε:

— Μωρὲ ἀνθρώπους πού βάζουν! Ἄν ἦταν κανένας πλουσίος, θὰ τοῦβαζαν βεντούζαις, γιὰ τὸν φτωχὸ ὅμως καὶ μιά βδέλλα τὴ λυποῦνται! Θηρία!

Ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν, ἡ Μάρθα, ἐμβαίνουσα εἰς τὴν καλύβην ἐστάθη ἐπὶ δέκα λεπτά, κρατούμενη ἀπὸ τὴν θερμάστραν. Τῆς ἐφαίνετο πῶς ἂν πλαγιάσῃ θ' ἀρχίσῃ ὁ Γιάκωβος νὰ μουρμουρίζῃ διὰ τὰς ζημίας καὶ θὰ τὴν ὑβρίζῃ διότι κοίτεται πάντοτε καὶ δὲν θέλει νὰ ἐργασθῇ. Ὁ δὲ Γιάκωβος τὴν παρετήρηε στενοχωρημένως καὶ ἐσυλλογίζετο ὅτι αὐριον εἶναι ἡ ἐορτὴ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, μεθαύριον τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ θαυματουργοῦ, ἔπειτα Κυριακή, καὶ ἔπειτα Δευτέρα — ἀποφράς ἡμέρα. Ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας δὲν θὰ εἴμπορεθαι νὰ ἐργασθῇ, καὶ ἡ Μάρθα χωρὶς ἄλλο θ' ἀποθάνῃ καμμίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἡμέρας· ὥστε τὸ φέρετρον ἔπρεπε νὰ τὸ κάμῃ σήμερον. Ἐλαβε τὸν σιδηροῦν πῆχυν του καὶ τῆς ἐπῆρε μέτρον.

Ἀκολουθῶς αὐτὴ κατεκλίθη, ἐκεῖνος δὲ σταυροκοπηθεὶς ἤρχισε νὰ κατασκευάζῃ τὸ φέρετρον.

Ὅταν ἡ ἐργασία ἐτελείωσεν, ὁ Μπρουντζὸς ἐφόρεσε τὰ γυαλιὰ του καὶ ἔγραψε εἰς τὸ βιβλίδιόν του:

«Φέρετρον Μάρθας Ἰβάνοβας — 2 ρ. 40 κ.

Καὶ ἀναστέναιζε. Ἡ γραῖα καθ' ὅλον τὸ διάστημα ἐκεῖτο μὲ κλειστὰ μάτια. Ἀλλὰ τὸ ἐσπέρας, ὅταν ἐσκοτεινίασεν, ἐκάλεισεν ἔξωφρα τὸν γέροντα.

— Θυμᾶσαι, Γιάκωβε; — τὸν ῥώτησε παρατηροῦσα αὐτὸν περιχαρῆς. — Θυμᾶσαι, ἐδῶ καὶ πενήντα χρόνια πού ὁ Θεὸς μᾶς εἰχε χαρίσει ἓνα παιδάκι μὲ ξανθὰ μαλάκια; Ἐκαθούμαστε τότενες μαζὺ κ' οἱ δυὸ ὅλο στὸν ποταμὸ καὶ ἐλέγαμε τραγουδάκια... κάτω ἀπὸ τὴν ἱτηά. — Καὶ γελᾶσασα γέλωτα πικρὸν προσέθηκε: — πέθανε τὸ παιδάκι μου.

Ὁ Γιάκωβος ἐπροσπαθοῦσε ἀλλὰ δὲν εἰμποροῦσε νὰ ἐνθυμηθῇ οὔτε τὸ παιδί οὔτε τὴν ἱτηά.

— Ὁνειρο βλέπεις, τῆς εἶπε.

Ἦλθεν ὁ ἱερεὺς, τὴν ἐκοινωνήσε καὶ τὴν ἐμύρωσε. Ἀκολουθῶς ἡ Μάρθα ἤρχισε νὰ ψιθυρίζῃ κάτι τι ἀκατάληπτον καὶ περὶ τὴν πρῶιαν παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Αἱ γραῖαι γειτόνισσαι, τὴν ἐπλυναν, τὴν ἐνέδυσαν καὶ τὴν ἔβαλαν εἰς τὸ φέρετρον. Διὰ νὰ μὴ πληρῶσῃ περὶτὰ εἰς τὸν ἀναγνώστην, ὁ Γιάκωβος ὁ ἴδιος ἀνεγίνωσκε τὸ ψαλτήριον, καὶ διὰ τὸν τάφον δὲν τοῦ ἐπῆραν τίποτε, διότι ὁ φύλαξ τοῦ κοιμητηρίου τοῦ ἦτον κουμπάρους· τέσσαρες μουζικοὶ μετέφερον τὸ φέρετρον μέχρι τοῦ κοιμητηρίου, ὅχι μὲ πληρωμὴν, ἀλλὰ ὡς ψυχικόν. Ἐκολούθησαν τὸ φέρετρον γραῖαι, ἐπαῖται καὶ δυὸ παράφρονες· οἱ συναντῶντες τὴν νεκρικὴν συνοδείαν ἐσταυροκοποῦντο... Ὁ Γιάκωβος ἦτο πολὺ εὐχαριστημένος πού ἡ κηδεία ἐγείνε τὸσον καλὴν, τὸσον εὐπρεπὴ καὶ φηγνὴ καὶ χωρὶς νὰ πειραχθῇ κανεὶς. Ἀποχαιρετῶν διὰ τελευταίαν φορὰν τὴν Μάρθαν, ἤγγισε διὰ τῆς χειρὸς τὸ φέρετρον καὶ διελογίσθη «Γερὴ δουλειά!»

Ἀλλὰ ὅταν ἐπέστρεψεν ἐκ τοῦ κοιμητηρίου κατελήφθη ὑπὸ βαθυτάτης θλίψεως. Ἡσθάνετο ἀδιαθεσίαν· ἡ ἀναπνοὴ τοῦ ἦτο θερμὴ καὶ βαρεῖα, ἐχαλαρώθησαν οἱ πόδες τοῦ καὶ ἡσθάνετο δίψαν... Καὶ εἶχε καὶ ἓνα σωρὸ σκέψεις, πού ἐχώνοντο εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ. Ἐνεθυμήθη πάλιν ὅτι οὐδέποτε εἶχε λυπηθῇ τὴν Μάρθαν. Πενητὰδυὸ χρόνια πού ἔζησαν μαζὺ εἰς τὴν αὐτὴν καλύβην ἐπέρασαν ἀργὰ — ἀργὰ, ἀλλὰ δὲν ἤξευρω πῶς, καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα, οὐδέποτε ἐσκέφθη περὶ αὐτῆς, δὲν τὴν ἐπρόσεξε, ὡς νὰ ἦτον καμμία γάτα ἢ σκύλος. Καὶ μολοταῦτα ἐκείνη καθ' ἑκάστην τοῦ ἀναπτε τὴν θερμάστραν, τοῦ ἐμαγεῖρευε, ἐκουβαλοῦσε νερό, ἔσχιζε ξύλα, ἐκοιμάτο μαζὺ τοῦ εἰς τὸ ἴδιο κρεβάτι καὶ ὅταν αὐτὸς ἐπέστρεφε μεθυσμένος ἀπὸ τοὺς γάμους, ἐκείνη ἐκρέμα ἐκάστοτε μὲ εὐλάβειαν τὰ βιολὶ εἰς τὸν τοῖχον καὶ τὸν ἔβαζε νὰ κοιμηθῇ, καὶ ὅλα αὐτὰ σιωπηλῶς, μὲ συστολὴν καὶ προθυμίαν. Τώρα θά ἦτον ἔτοιμος νὰ τὴν λυπηθῇ, νὰ τῆς ἀγοράσῃ κάτι τι, ἀλλὰ ἦτο πλέον ἀργά — τοῦ κακοῦ.

Μειδιῶν καὶ χαιρετῶν ἤρχετο πρὸς συνάντησιν τοῦ Γιάκωβου ὁ Ρότσιλδ.

— Κ' ἐγὼ σὰς ἐζητοῦσα, μπάμπα Γιάκωβε! — τοῦ λέγει. — Σέ χαίρετὰ ὁ Μωῦσῆς! Ἠλίτς καὶ μοῦπε, νᾶρθετε, λέει, ἀμείως πού σὰς θέλει.

Ὁ Γιάκωβος τώρα δὲν ἦτον δι' αὐτά. Αὐτὸς εἶχε διάθεσιν νὰ κλαύσῃ. Ἐτσι, λοιπὸν ἠνρήθη.

— Πῶς γίνεται αὐτό; εἶπε ταραχθεὶς ὁ Ρότσιλδ καὶ προχωρήσας: — Θὰ κακοφανῇ τοῦ Μωῦσῆ Ἠλίτς, εἶπε νὰ πάτε ἀμέσως!

Ὁ Γιάκωβος ἀηδίασε διότι ὁ Ἐβραῖος ἐπνευστία, ἐσκαρδάμιζε καὶ διότι εἶχε τὸσας πολλὰς ἐρυθρὰς φακίδας. Καὶ ἐβδελύσσετο νὰ βλέπῃ τὸ πράσινον σουρτοῦκον τοῦ μὲ τὰ μελανὰ ἐμβαλῶματα, καὶ τὴν σαθρὰν καὶ λεπτὴν φυ-

σιογνωμίαν τοῦ.

— Τί χώνεσαι κοντὰ μου, διαβόλου σκόρδο, — ἐκραύγα-
σεν ὁ Γιάκωβος. Ξεφορτώσω με!

Ὁ Ἐβραῖος ἐθύμωσε καὶ ἔβαλε καὶ αὐτὸς τὴν φωνήν.

— Μοῦ κάνεις τὴ χάρι νὰ μὴ φωνάζῃς γιατί σοῦ δίνω μιά καὶ σέ πετῶ ἀπὸ τὸ φράκτη!

— Γκρεμίσου ἀπ' ὀμπρὸς μου! ἐβρυχήθη ὁ Γιάκωβος καὶ ἐφώρμησε κατ' αὐτοῦ μὲ τοὺς γρόνθους. — Γκρεμίσου, βρωμιάρη, εἰ δέ μὴ σοῦ σπάξω τὰ σιχαμένα σου μούτρα! Δέν σοῦ δίδουν ἡσυχία οἱ κασιόηδες!

Ὁ Ρότσιλδ ἐνεκρώθη ἀπὸ τὸν τρόμον, ἐχαμήλωσε καὶ ἐκίνηε τὰς χεῖρας ἀνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ, δια νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τὰ κτυπήματα, ἔπειτα ἀνεπήδησε καὶ ἔδραμε φεύγων μὲ ὅσων ἡδύνατο ταχύτητα. Κατὰ τὴν φυγὴν τοῦ ἐπῆδα, ἐκτύπα τὰς χεῖρας τοῦ καὶ ἐφαίνετο πῶς ἀνεύγισαν ἡ μακρὰ, ἡ ξηρὰ του ράχις. Οἱ ἀγιοῦπαιδες ἔχαιρον εἰς τοῦτο καὶ ὤρμησαν ὀπισθεν τὸν κραυγάζοντες «Ὁβραῖο! Ὁβραῖο!» Οἱ σκύλοι ἐπίσης τὸν κατεδίωκον γαυγίζοντες. Κάποιος ἐκάγχασε, ἔπειτα ἐσύριξε, οἱ σκύλοι ἐγαύγισαν δυνατώτερα καὶ ὁμοθυμαδόν... Ἀκολουθῶς, φαίνεται ὅτι ὁ σκύλος ἐδάγκασε τὸν Ρότσιλδ, ἐπειδὴ ἠκούσθη ἀπελπιστικὴ κραυγὴ.

Ὁ Γιάκωβος ἐπεριπάτησεν εἰς τὸν δρόμον καὶ ἐπῆγε μὲχρι τῆς ἄκρας τῆς πόλεως — ὅπου ἔβλεπαν τὰ μάτια τοῦ, τὰ δὲ παιδία ἐκραύγαζον: «Ὁ Μπρουντζὸς ἐρχεται! Ὁ Μπρουντζὸς ἐρχεται!» — Ἀλλὰ νὰ καὶ ὁ ποταμός! ὁ ἥλιος ἔκαιε καὶ τὸ ὕδωρ εἶχε τοιαύτην στιλιντότητα, ὥστε ἐκούραζε τοὺς ὀφθαλμούς. Ὁ Γιάκωβος διῆλθε τὴν ἀτραπὸν κατὰ μῆκος τῆς ὁχθῆς καὶ εἶδε ἐξερχομένην ἐκ τοῦ λουτή-
ρος εὐτραφὴ κοκκινόπαρειον κυρίαν, καὶ εἶπε καθ' ἑαυτὸν: «εἶδες τὴν τὴ νεροφεῖδα!» Οὐ μακράν τοῦ λουτήρος, παιδία τινὰ ἐψάρευαν караβίδας· ἅμα ὡς τὸν εἶδον ἤρχισαν νὰ φωνάζουν μὲ πείσμα: «Μπρουντζο! Μπρουντζο!» Ἰδοὺ μία μεγάλη ἀρχαία ἰτέα μὲ πελωρίαν κουφάαν καὶ ἐπ' αὐτῆς φωλεὰ κοράκων... Καὶ αἰφνης εἰς τὴν μνήμην τοῦ Γιάκωβου, παρουσιάσθη σὰν ζωντανόν τὸ βρέφος μὲ τὰ ὀλόξανθα μαλλάκια καὶ ἡ ἱτηά, περὶ τῆς ὁποίας ἔλεγεν ἡ Μάρθα. Ναί, εἶν' αὐτὴ ἡ ἴδια ἱτηά —, πράσινη, ἡρεμος, θλιβερά... πῶς ἠγῆρασεν ἡ φτωχῇ.

Ἐκάθισεν ὑπ' αὐτὴν καὶ ἤρχισε ἀναπολῶν. Εἰς τὴν ἀντίπεραν ὁχθην, ὅπου εἶναι τώρα τὸ ἀπεξηραμένον ἐκ τῆς ἰλῦος τοῦ ποταμοῦ λειβάδι, ὑπῆρχε τότε μέγα δάσος σημυδῶν, ἐπάνω δὲ εἰς τὸν φαλακρὸν ἐκεῖνον λόφον, πού φαίνεται εἰς τὸν ὀρίζοντα, ἐκυάνιζε ἀρχαῖον μεμονωμένον δασύλιον ἐκ πιτυῶν. Τὸν ποταμὸν διέπλεον φορτηγίδες. Τώρα ὅλα εἶναι ἴσα καὶ ὁμαλὰ, εἰς τὴν ἀντίπεραν δὲ ὁχθην ὑψοῦται μία μόνη σημύδα, νεαρά καὶ λυγρὰ ὡς ἄν κόρη, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ δὲ ἄλλο τίποτε ἀπὸ πάπιες καὶ χῆνες, νομίζει ὅτι ἐδῶ ποτὲ δὲν ἐταξίδευσαν πλοῖα καὶ φορτηγίδες. Φαίνεται καὶ αἱ χῆνες δὲν εἶναι τὸσον πολλαὶ ὅσον ἄλλοτε. Ὁ Γιάκωβος ἐκλείσε τοὺς ὀφθαλμούς καὶ εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ ἐφέροντο τὸ ἐν πρὸς τὸ ἄλλο πελωρία σμήνη λευκῶν χηνῶν.

Ἠπόρει, πῶς συνέβη, ὥστε κατὰ τὰ τελευταῖα σαράντα ἡ πενήντα ἔτη τῆς ζωῆς τοῦ, νὰ μὴ ἔλθῃ ποτὲ εἰς τὸν ποταμόν, ἢ καὶ ἂν ἦλθε ποτὲ, δὲν εἶχε δώσει καμμίαν προσοχὴν. Ὁ ποταμὸς δὲν ἦτο μικρός, ἤξιζε τὸν κόπον. Εἰμποροῦσε νὰ ἐπιδόθῃ εἰς τὸ ψάρεμα καὶ νὰ πωλῇ τὰ ψάρια εἰς τοὺς ἐμπόρους, τοὺς ὑπαλλήλους καὶ εἰς τὸν κυλικειάρχην τοῦ σταθμοῦ, καὶ ἔπειτα νὰ τοποθετῇ τὰ χρήματα εἰς τὴν Τράπεζαν, εἰμποροῦσε νὰ μεταβαίνει διὰ τῆς λέμβου τοῦ ἀπὸ ἐπαύλεως εἰς ἐπαυλιν καὶ νὰ παίζῃ βιολί, καὶ ὅλος ὁ κόσμος θά τοῦ ἔδιδε χρήματα· εἰμποροῦσε νὰ δοκιμάσῃ καὶ τώρα νὰ γείνῃ λεμβούχος — αὐτὸ εἶναι τὸ καλῶτερον παρά νὰ κατασκευάζῃ φέρετρα· καὶ τέλος εἰμποροῦσε νὰ τρέφῃ χῆνας, νὰ τὰς σφάζῃ καὶ τὸν χειμῶνα νὰ τὰς στέλλῃ εἰς

Μοσχάν' από τό πούπουλό των μοναχά είμπορούσε νά συναξη έως δέκα ρούβλια. Ἀλλά ἀφῆσε νά τοῦ διαφύγουν ὅλα αὐτά καί δέν ἔκαμνε τίποτα. Πόσαι ζημίαι! Ἀχ, πόσαι ζημίαι! Καί ἂν τὰ ἔκαμνε ὅλα — καί νά ψαρεύῃ καί νά παίξῃ βιολί, καί βαρκάρης νά εἶναι καί χῆνες νά τρέφῃ, τί κεφάλαια μπορούσε νά ἀποκτήσῃ! Ἀλλά τίποτε ἀπό αὐτά δέν ἐγίναν οὔτε εἰς τὸν ὕπνον του. Ἡ ζωὴ του ἐπέρασεν χωρὶς καμμίαν ὠφέλειαν, χωρὶς εὐχαρίστησιν, ἐχάθη ἀδίκαι, δέν εἶχε ἀξίαν οὔτε διὰ μίαν πρέζαν ταμπάκου. Ἐδῶ κ' ἐμπρός δέν ἔμεινε πλέον τίποτε, καί ἂν γυρίσῃς νά ἰδῇς ὅπως σου — δέν βλέπεις ἄλλο παρὰ ζημίας καί τέτοιαις μάλιστα ζημίας πού σέ πιάνει ρίγος. Καί διατί νά μὴν ἡμπορῇ νά ζήσῃ χωρὶς νὰ ὑποστῇ αὐτὰς τὰς ἀπωλείας καί τὰς ζημίας; Δέν μοῦ δύνανται παρακαλῶ, γιὰ νὰ κόψουν τὸν σημεῖον καί τὸν πευκῶνα. Γιατί μένει ἀσπαρτο ἀδίκως ἐκεῖνο τὸ χωράφι; Γιατί οἱ ἄνθρωποι κόμουν πάντοτε ἐκεῖνο πού δέν πρέπει; Γιατί ὁ Γιάκωβος εἰς ὅλη του τὴν ζωὴν, ὕβριζε, ἐμουρμούριζε, ἐφωρμα με τοὺς γρόνθους του, ἡδίκη τὴν γυναῖκα του, καί δέν μοῦ λέγετε, παρακαλῶ, ποῖα ἡ ἀνάγκη, νά κατατομάξῃ πρὸ ὀλίγου καί νὰ προσβάλλῃ τὸν Ἑβραῖον; Διατί ἐν γένει οἱ ἄνθρωποι δέν ἀφίει ὁ ἕνας τὸν ἄλλον νὰ ζήσῃ; Πόσαι ζημίαι προέρχονται ἀπ' αὐτά, τί τρομεραὶ ζημίαι! Ἄν δέν ὑπῆρχε τὸ μῖσος καί ἡ μοχθηρία, τί μεγάλην ὠφέλειαν θὰ εἶχαν οἱ ἄνθρωποι ἀναμεταξύ τους!

Τὸ ἑσπέρας καί τὴν νύκτα κωιδερεύετο τὸ βρέφος, τὴν ἱτῆραν, τὰ ψάρια, τίς σφαγμένες χῆνες καί τὴν Μάρθαν, τῆς ὁποίας, ἡ κατατομή ὠμοῖζε με πούλι πού ἐδίψουσε καί τὸ χωρὸν καί ἀθλιον πρόσωπον τοῦ Ρότσιλδ' καί μοῦρες ζωῶν ἐπρόβαλλον ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη καί τοῦ ἐπιθύριζον περὶ τῶν ζημιῶν. Περιεστρέφετο στὸ πλευρόν του καί πεντάκις ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν στρωμνὴν διὰ νὰ παίξῃ βιολίον.

Τὸ πρῶτ' ἐσηκώθη διὰ τῆς βίας καί μετέβη εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Ὁ ἴδιος ὁ Μαξίμ Νικολάιτς τοῦ διώρισε νὰ βάζῃ κρυὰ γερὰ εἰς τὴν κεφαλὴν, τοῦ ἔδωσε σκονάκια, καί κατὰ τὴν ἐκφρασίαν τῆς μορφῆς καί τοῦ ὕψους του, ὁ Γιάκωβος ἐνόησε ὅτι εἶναι ἄσχημα τὰ πράγματα καί ὅτι καμμίαν βοήθειαν δέν εἰμποροῦν νὰ κόμουν τὰ σκονάκια. Πηγαίνων εἰς τὸ σπῆτι τοῦ ἐσκέφθη, ὅτι δέν θὰ τρώγῃ κανεῖς, δέν θὰ πινῇ, φόρους δέν θὰ πληρώνῃ, δέν θὰ ἀδικῇ τοὺς ἀνθρώπους, καί ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος μένει εἰς τὸν τάφον ὅχι ἕνα, ἀλλὰ ἑκατοντάδες χρόνων, ἔπεται ὅτι, ἂν ὑπολογίσῃ κανεῖς, προκύπτει τεραστία ὠφέλεια. Ἀπὸ τὴν ζωὴν ὁ ἄνθρωπος ζημιούται, ἀπὸ τὸν θάνατον ὠφελεῖται. Ἡ σκέψις αὕτη, βέβαια εἶναι ὀρθή, ἐν τούτοις εἶναι ἀδικον καί σκληρόν διατί νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὸν κόσμον μία τοιαύτη παράδοξος κατάστασις πραγμάτων, ὅτι ἡ ζωὴ, ἡ ὁποία δίδεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐφάπαξ παρέχεται χωρὶς ὀφελος;

Δέν ἐλυπεῖτο ν' ἀποθάνῃ, ἀλλ' ὅταν εἰς τὴν οἰκίαν του εἶδε τὸ βιολίον, συνεκινήθη καί ἐλυπήθη. Τὸ βιολί δέν ἦτο δυνατόν νὰ τὸ παραλάβῃ μαζί του εἰς τὸν τάφον καί τώρα θὰ μείνῃ ὀρφανόν καί θὰ πάθῃ ὅτι ἔπαθε τὸ δάσος τῶν σημύδων καὶ ὁ πευκὼν. Ὅλα εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἐχόνοντο καί ἐμελλον νὰ ἐξαφανισθῶσι! Ὁ Γιάκωβος ἐξήλθε τῆς καλύβης καί ἐκάθισε παρὰ τὸ κατώφλιον σφίγγων ἐπὶ τοῦ στήθους του τὸ βιολίον. Σκεπτόμενος περὶ τῆς ἀπολεσθείσης τῆς πλήρους ζημιῶν ζωῆς, ἤρχισε νὰ παίζῃ χωρὶς καὶ αὐτὸς νὰ γνωρίζῃ τί, ἀλλ' ἔπαιζε θλιβερά καί συγκινητικά, καί τὰ δάκρυα ἔβρεχον τὰς παρειάς του. Καί ὅσον βαθύτερον ἐσκέπτετο, τόσοις θλιβερωτέροις ἤχους ἀνέδιδε τὸ βιολίον.

Ἐκρότησε μίαν δύο φορές ἡ πετούγια καί εἰς τὴν ἐξώ-

«Πάνω στὴ γῆ τίποτα τὸ βρώμικο δέν ὑπάρχει γιὰ τοὺς χημικούς. Ὁ λογοτέχνης πρέπει νὰ εἶναι ἐξ ἴσου ἀντικειμενικός ὅσο καὶ ὁ χημικός. Πρέπει ν' ἀπαρνηθεῖ τὴν ὑποκειμενικότητα τῆς ζωῆς καί νὰ ξέρεῖ ὅτι οἱ σωροὶ τῆς κόπρου παίζουσιν μέσα στὸ τοπίο ἕνα πολὺ τιμητικὸ ρόλο καί ὅτι τὰ κακά, ὅσο καὶ τὰ καλὰ πάθη εἶναι σύμφυτα μετὰ τῆ ζωῆς».

Ὅταν ἐνεφανίσθη ὁ Ρότσιλδ. Τὴν ἡμίσειαν ἀπόστασιν τῆς αὐλῆς τὴν διήνυσεν οὕτως θαρραλέως, ἀλλὰ, ἰδὼν τὸν Γιάκωβον ἐστῆ σίφνης, συνεστάλη ὅλος καί, πιθανῶς ἀπὸ φόβον, ἤρχισε νὰ κἀμνη τοιαῦτα νεύματα διὰ τῶν χειρῶν ὡς νὰ ἠθέλε νὰ δείξῃ μετὰ τὰ δάκτυλά του, ποῖα ὥρα εἶναι.

— Ἐλα κοντά, δέν σέ πειράζω! — εἶπε θωπευτικῶς ὁ Γιάκωβος, τοῦ ἐνευσε νὰ πλησιάσῃ καί ἔστη μίαν ὀργυιὰν μακρὰν του.

— Κάμετέ μου τὴ χάρι νὰ μὴ με δειρέτε! — εἶπε καθίζων. Ἐμένα μ' ἔστειλε πάλι ὁ Μωϋσῆς Ἡλῖτς. Μὴ φοβάσαι λέγει, ξαναπηγαίνε στὸ Γιάκωβο καί πέ τοῦ, λέει, πῶς χωρὶς ἐκεῖνον δὲ μπορούμε. Τὴν Τετράδῃ εἶναι γάμος... ναί! Ὁ κύριος Σαποβάλωφ παντρεύει τὴν κόρη του μ' ἕνα καλὸ γαμπρό... Καί θὰ γείνῃ γάμος πλουσίου, οὐ - οὐ! — προσέθηκ' ὁ Ἑβραῖος καί ἐκκλῖσε τὸν ἕνα ὀφθαλμόν του.

— Δέν μπορῶ... — εἶπε ὁ Γιάκωβος, βαρέως ἀναπνέων. — Εἶμαι ἀρρωστος, ἀδερφέ...

Καί ἐπαίξε πάλιν καί τὰ δάκρυα κατέβρεχον τὸ βιολίον. Ὁ Ρότσιλδ ἤκουε μετὰ προσοχῆς, σταθεῖς μετὰ τὸ πλάγι καί σταυρώσας τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους του. Ἡ περίφοβος, ἡ πλήρης ἀμηχανίας ἐκφρασίς τοῦ προσώπου του μετεβλήθη βαθμυδὸν εἰς ἀλγερινή καί μαρτυρικὴν, περιέστρεψε τοὺς ὀφθαλμούς ὡς νὰ ἐδοκίμαζεν ὀδυνηρὰν ἐκστασιν καί εἶπε:

«Ἀχχχ!» Καί δάκρυα ἔρρευσαν βραδέως ἐπὶ τῶν παρειῶν του καί ἔπεσαν ἐπὶ τοῦ πρασίνου σουρτουκού του.

Καί ἀκολουθῶς ὤλην τὴν ἡμέραν ὁ Γιάκωβος ἔμεινε πλῆγισμένος καί ἀνιών. Ὅταν τὸ ἑσπέρας ὁ ἱερεὺς ἐξομολογῶν αὐτόν, τὸν ἠρώτησεν ἂν τὸν βαρύνῃ κανὲν σοβαρὸν ἁμάρτημα, ἐκεῖνος ἐντείνων τὴν μνήμην του, ἀνεμνήσθη καί πάλιν τὴν δυστυχὴ μορφήν τῆς Μάρθας καί τὴ ἀπέλπιδα κραυγὴν τοῦ Ἑβραίου, τὸν ὁποῖον ἐδάγκασεν τὸ σκυλὶ καί εἶπε μόλις ἀκούόμενος:

— Τὸ βιολί δόσατέ τοῦ Ρότσιλδ.

— Καλά, — ἀπεκρίθη ὁ ἱερεὺς.

Καί τώρα ὅλοι εἰς τὴν πόλιν ἐρωτοῦν: ποῦ τὸ ἦρε τὸ ὠραῖον αὐτὸ τὸ βιολίον ὁ Ρότσιλδ; Τὸ ἠγόρασε ἢ τὸ ἔκλεψε ἢ μήπως τοῦ τὸ ἄφησε κάποιος ἐνέχυρον;

Ὁ Ρότσιλδ πρὸ πολλοῦ ἤδη ἀφῆκε τὸ φλάουτον καί τώρα παίζει μόνον βιολί. Ἀπὸ τὸ δοξάρι του διαχύνονται τοιοῦτοι θλιβεροὶ ἤχοι, ὅπως ἄλλοτε καί ἀπὸ τὸ φλάουτον, ἀλλ' ὅταν προσπαθῇ νὰ ἐπαναλάβῃ ὅτι ἔπαιζεν ὁ Γιάκωβος, καθήμενος εἰς τὸ κατώφλιον, τὸ βιολί ἀποδίδει κάτι τι τὸ μελαγχολικόν καί θλιβερόν, ὥστε οἱ ἀκούοντες συγκινοῦνται μέχρι δακρύων καί αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος ἐν τέλει ἀναστρέφει τοὺς ὀφθαλμούς καί λέγει: «Ἀχχχ!» Καί τὸ νέον τοῦτο ἄσμα τόσοις ἤρσεν εἰς τὴν πόλιν, ὥστε τὸν Ρότσιλδ τὸν προσκαλοῦν ἀλληλοδιαδόχως καί ἔμποροι καί ὑπάλληλοι καί τὸν ἀναγκάζουν νὰ τὸ παίζῃ δέκα φορές...

1. ΠΕΡΙ ΕΒΡΑΙΩΝ

Μεσημβρινή: Μέ τίτλο «'Επινοητικότητα» σημειώνει: «'Ενας 'Εβραῖος εἶχε ἓνα μικρομάγαζο σέ κάποιο χωριό στά σύνορα Περσίας – 'Ιράκ. Πρίν ἀπό λίγες μέρες, τό μαγαζί μισοκαταστράφηκε ἀπό κάποιο βομβαρδισμό. 'Ο διευθυντής του δέν τό ἔκλεισε, ἀντίθετα κόλλησε ἀπ' ἔξω τήν ἐπιγραφή: «Περισσότερο ἀνοιχτό ἀπ' ὅ,τι συνήθως»! (2 - 10 - 80).

Ἀθηναϊκός Τύπος: Ὅλες οἱ ἐφημερίδες ἔγραψαν γιά τήν ἐπίθεση ἐναντίον τῆς ἐβραϊκῆς Συναγωγῆς, στό Παρίσι, μέ θύματα 3 νεκρούς καί 12 τραυματίες. Ὅπως σημειώνεται, ἡ 'Εβραϊκή Κοινότητα τῆς Γαλλίας (πού μέ τά 650.000 μέλη της εἶναι ἡ δεύτερη μεγαλύτερη τῆς Εὐρώπης, μετά ἀπό ἐκείνη τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως) συγκροτεῖ ἤδη ὁμάδες αὐτοαμύνης, μετά ἀπό τήν ἀντισημιτική ἐπίθεση, πού θεωρεῖται ἡ πλέον αἱματηρή ἀπό τῆς λήξεως τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

* Σχετικά ἡ **Καθημερινή** σημειώνει: «Οἱ πρόσφατες αἱματηρές δραστηριότητες τοῦ νεοφασισμού καί τοῦ ναζιστικοῦ ρατσισμού, μέ τίς ἐκρήξεις βομβῶν πού στοίχισαν τή ζωή καί τήν ἀρτιμέλεια ἑκατοντάδων ἀνθρώπων στή Μπολώνια, στό Μόναχο, στήν Ἀμβέρσα καί στό Παρίσι (οἱ ἐπιθέσεις στίς δύο τελευταῖες πόλεις ἦταν ἐναντίον 'Εβραίων)· ἡ ἐλεύθερη κυκλοφορία ἐντύπων πού «καλύπτουν θεωρητικά» αὐτές τίς δραστηριότητες· ἡ ἔκταση πού δίνεται, πολλές φορές, ἀπό τά μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης στό «σκεπτικό» τῶν νεοφασιστῶν τρομοκρατῶν, ἦταν μερικά ἀπό τά πολὺ εὐγλωττα γεγονότα πού ἐπικαλέσθηκαν οἱ ὁμιλητές στό Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης γιά νά δικαιολογήσουν τήν ἀνησυχία τους ἀπό τήν ἐπιστροφή τούτη στό σκοταδισμό». (5 - 10 - 80).

Βῆμα: Μέ τίτλο «'Η κόλαση τοῦ Ἄουσβιτς· ἓνας ἀκόμη θρίαμβος» σημειώνει, γιά τήν τρίωρη αὐτή παραγωγή τοῦ BBC ὅτι «Ποτέ δέν εἶδαμε καλύτερη τηλεόραση, καί ποτέ ἡ κόλαση τῶν στρατοπέδων δέν παρουσιάστηκε τόσο τραγικά ζωντανή», ἦταν τό σχόλιο πού διατυπώθηκε ἀπό πολλούς, μετά τήν προβολή τῆς τηλεοπτικῆς ταινίας — πού τό σενάριό της γραμμένο ἀπό τόν Ἄρθουρ Μύλλερ, βασίστηκε στά ἀπομνημονεύματα τῆς ἰδίας τῆς Φάνιας Φενελόν, πού τήν ὑποδύθηκε ἡ Βανέσα Ρέντγκραιβ.

Ἡ Φενελόν (πού τή βρῆκαν τά ἀμερικανικά στρατεύματα σκελετωμένη στήν ἀπελευθέρωση) εἶχε ἐπιζή-

ΑΡΙΣΤΕΡΑ: Στιγμιότυπο ἀπό τήν κηδεία τῆς Ἀλίζα Σαρζίρ, ἰσραηλινῆς ὑπηκόου, πού σκοτώθηκε κατὰ τήν ἐπίθεση τῆς ὁδοῦ Κοπέρνικου. ΔΕΞΙΑ: Ἀπό τή διαδήλωση διαμαρτυρίας πού πραγματοποιήσαν χιλιάδες Γαλλοεβραῖοι στό κέντρο τῆς γαλλικῆς πρωτεύουσας, μετά τήν ἐκρηξη τῆς βόμβας. Στή φωτογραφία Ἐβραῖοι τῆς Γαλλίας, παλαιοὶ πολεμισταί, κατὰ τή διάρκεια τῆς ἐκδηλώσεως.

σει στο "Αουσβιτς διότι μαζί με μία γυναικεία συντροφιά, είχε σχηματίσει μία ὀρχήστρα, ἡ ὁποία ψαχαγωγούσε τοὺς δημίους τους». (6 - 10 - 80).

* Γιά τό ἴδιο θέμα **Νέα** (7 - 10 - 80), **Καθημερινή** (10 - 10 - 80), **Πελοπόννησος (Πατρῶν)** (10 - 10 - 80).

Βῆμα: Σέ συνέντευξη, μετά τήν ἀποφυλάκισή του, μέ τό Γερμανό δικηγόρο Χ. Μάλλερ, ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τοῦ Ἑνόπλου Ἑρυθροῦ Στρατοῦ τοῦ ἐτέθησαν καί τὰ παρακάτω ἐρωτήματα:

« — Στήν ἱστορία τοῦ Ἑνόπλου Ἑρυθροῦ Στρατοῦ, ὑπάρχει κάτι πού πολύ μέ σοκάρει. Τό ἐπιβεβαιώνετε κι ἐσεῖς: τὰ μέλη του ἀκολουθοῦν τό παράδειγμα τῆς γενοκτονίας. Τριάντα χρόνια μετά τή γενοκτονία τῶν Ἑβραίων, οἱ νέοι αὐτοί σκοτώνουν κι οἱ ἴδιοι τοὺς Ἑβραίους μέ τό κίνητρο τοῦ παλαιστινιακοῦ ζητήματος. Πῶς τό ἐξηγεῖτε αὐτό;

● Οἱ Ἑβραῖοι, τήν ἐποχὴ πού οἱ ναζί ἐξαπέλυσαν τό διωγμό τους, ἀπάρτιζαν μέρος τοῦ λαοῦ μας. Ὁ διωγμός ἦταν πολιτικός. Οἱ Ἑβραῖοι ἔπρεπε νά βροῦν μία λύση στό μαρτύριό τους, ἀλλά ὄχι σέ βάρος τοῦ παλαιστινιακοῦ λαοῦ.

— Ποιά ἦταν ἡ δική σας ἀντίδραση Χόρστ Μάλλερ στή σφαγὴ τῶν Ἑβραίων ἀθλητῶν στοὺς Ὀλυμπιακοὺς τοῦ Μονάχου;

● Ἐκείνη τήν ἐποχὴ, τήν εἶχα δικαίωσι. Μέ εἶχαν κατηγορήσει γιά ἐνοπλὴ ἐπίθεση. Δημοσίως εἶχα πεῖ ὅτι τό Μόναχο εἶχε μιὰ ἰδιαίτερη σημασία. Σήμερα σκέφτομαι: μὲς ἀμφισβητοῦσαν καί γι' αὐτό δικαίωσαμε τό Μόναχο. Ἦταν μιὰ παγκόσμια πολιτικὴ πράξη. Δέν μπορούσε κανεὶς νά μπεῖ στή διαδικασία δίχως νά πάρει θέση. Προσωπικά, ἄσκησα κριτικὴ σ' αὐτὴ τήν ἐνέργεια. Ὑπῆρχε ὅμως ἓνα προτσές. Ἡ ἀντίδρασή μου δέν μπορούσε νά εἶναι ἐτερομερής». (5 - 10 - 80).

Ἐλευθερία (Λαρίσης): Ἀναδημοσιεύει ἀπὸ τήν «Φιγκαρό» ἄρθρο μέ τίτλο «Τά Ἦν. Ἑθνη καί ὁ ἐβραϊκὸς λαός». Μεταξύ τῶν ἄλλων σημειώνεται:

«Οὐσιαστικά, μέ μεγαλύτερους ἢ μικρότερους ἀριθμούς, ἡ ἐβραϊκὴ παρουσία δέν ἔπαψε ποτέ νά ὑπάρχει στήν Παλαιστίνη καί οἱ Ἑβραῖοι τῆς Διασπορᾶς δέν ἔπαυσαν ποτέ νά θεωροῦν τό Ἰσραήλ σάν χώρα τους καί νά ἐλπίζουν ὅτι θά ἔλθει ἡ στιγμή κατὰ τήν ὁποία θά ζοῦσαν καί πάλι ἐκεῖ, σάν ἓνας λαὸς ἐλεύθερος νά καθορίσει τὴ μοῖρα του.

Ἔτσι, τό δικαίωμα τοῦ ἐβραϊκοῦ λαοῦ νά ζήσει ἐλεύθερος στή χώρα τῶν προγόνων του δέν εἶναι λιγότερο ἀναφαίρετο ἀπὸ τῶν Παλαιστινίων — πού ἤλθαν πολύ ἀργότερα.

Αὐτὸ ἀναγνωρίσθηκε μέ τὴν ἀπόφαση τοῦ ΟΗΕ τῆς 29 Νοεμβρίου 1947 καί μέ ὅλες τίς ἐπόμενες ἀποφάσεις». (4 - 10 - 80)

Βῆμα: Σέ ἄρθρο του, μέ τίτλο «Πολιτιστικὴ συνάρθρωση» ὁ Δ. Ἀγραφιῶτης γράφει ὅτι: «... ἡ ἀνθρωπιστικὴ παράδοση ἐμφανίζεται σάν γαλαξίας πού τό κέντρο του κατέχουν ἡ ἀρχαιοελληνικὴ καί λατινικὴ γραμματεία καί τέχνη, τίς μεσαῖες ζῶνες οἱ κατακτήσεις τῆς σκέψης καί τῆς τέχνης πού ἐνέπνευσε ἡ σύμμειξη τοῦ ἐλληνικοῦ, τοῦ ἐβραϊκοῦ καί τοῦ χριστιανικοῦ ρεύματος, ἐνῶ στίς πρὸς μακρινές ζῶνες συνωστίζονται τὰ ἔργα τῶν ἄλλων κοινωνιῶν — «πρωτογόνων» καί μὴ». (8 - 10 - 80).

Μακεδονία: Μέ τίτλο «Ἡ μόνη τρομοκρατία εἶναι ὁ Νεοφασισμός» σημειώνει ὅτι ἡ Μπολῶνια, τό Μόναχο καί ἡ Συναγωγὴ τοῦ Παρισιοῦ εἶναι σημάδια τῶν νέων «ἐξορμήσεων» τοῦ καθοδηγούμενου ἀπὸ πολιτικούς φορεῖς νεοναζισμοῦ (12 - 10 - 80). — Γιά τό ἴδιο θέμα: **Βῆμα**, μέ τίτλο «Οἱ φασίστες στήν Εὐρώπη κλιμακώνουν τὴ δράση τους», (19 - 10 - 80), **Πολιτικὰ θέματα** (17 - 10 - 80) **Νέα:** Ἀναδημοσίευση ἐρευνῆς ἀπὸ τὸ News week γιά τό θέμα: Νεοναζὶ καί Ἀντισημιτὲς στήν πόρτα τῆς Εὐρώπης (14 καί 15 - 10 - 80).

Ἀκρόπολις: Ὅπως ἀποκαλύπτει ἡ Ἀμερικανίδα δημοσιογράφος Κλ. Στέρλινγκ ὑπάρχει «ἱερὴ συμμαχία Παλαιστινίων — Νεοναζιστῶν ἐναντίον τοῦ Σιωνισμοῦ». Ἀπὸ τό 1969 στελέχη τῆς ΟΑΠ ἐκπαιδεύονται σέ στρατόπεδα φασιστῶν. (19 - 10 - 80).

Αὐγή: Ἐρευνα τοῦ Μ. Παπανάγγελου γιά τὴ δράση τῶν νεοναζὶ στὴ Δυτικὴ Γερμανία: «Ὑπαρκτός κίνδυνος ἡ ὁμάδες ἀνώδυνων τρελλῶν: Πόσες εἶναι οἱ πραγματικὲς ὁργανώσεις καί ποῖος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐνεργῶν μελῶν τους;» (23 - 10 - 80).

Βῆμα: Ἡ «νέα εὐαγγελικὴ δεξιὰ», πού ἐμφανίστηκε στίς τελευταῖες Ἀμερικανικὲς ἐκλογές, μέ σαφεῖς νεο - φασιστικὲς τάσεις ἀπασχόλησε ὑπεύθυνες προσωπικότητες τῶν Βαπτιστῶν, τῶν Λουθηριανῶν, τῶν Καθολικῶν καί τῶν Ἑβραίων, πού, στίς 6 Ὀκτωβρίου, σέ κοινὴ συνέντευξη τύπου κατήγγειλαν τὴν κίνηση αὐτή. (24 - 10 - 80).

Ἐμπρός: Τὸ «Κυνηγί τοῦ Ἑβραίου» ξαναρχίζει στήν Εὐρώπη. Οἱ ἐβραϊκὲς μειονότητες, στὸν εὐρωπαϊκὸ χῶρο, θά καταστοῦν ἀκόμη μιὰ φορὰ τὰ θύματα μιᾶς ρατσιστικῆς πλημμύρας; (24 - 10 - 80)

Βραδυνή: Ὁ Σπ. Ἀλεξίου, σέ ἄρθρο μέ τίτλο «Ἡ Ἐκκλησία στήν πρώτη γραμμὴ τῆς μάχης» σημειώνει: «Εἶναι χαρακτηριστικὸ πῶς ὁ συνταγματάρχης Μαρδοχαῖος Φριζλῆς, πού ἔπεσε ἀπὸ τοὺς πρῶτους στό Μέτωπο, φώναζε στοὺς στρατιῶτες: «Ἀπάνω τους παιδιὰ, ἡ Παναγία εἶναι μαζί μας». Καί ὁ ἥρωας Φριζλῆς ἦταν Ἑβραῖος στό θρήσκευμα». (27 - 10 - 80)

Βῆμα: Σέ ἔρευνα τοῦ Γ. Ζαχαριάδη γιά τίς ἐλπίδες πού δημιούργησε στήν ὑπόδουλη Ρόδο, ὁ πόλεμος τοῦ '40, σημειώνει ὅτι, τήν πρώτη νύχτα (28η Ὀκτωβρίου) πιάστηκαν ἐκεῖ «Πεντακόσιοι Ἕλληνες ὑπῆκοοι καί ρίχτηκαν στήν τάφρο τοῦ Κάστρου ἐκεῖ στήν Καινούργια Πόρτα τοῦ Ἁγίου Στεφάνου. Ἄλλοι 200 Ροδίτες κρίθηκαν ἐπικίνδυνοι καί ὑποπτοὶ καί ἐπρόκειτο νά συλληφθοῦν καί νά ὀδηγηθοῦν στό πεδίο συγκεντρώσεως (κονσεντραμέντο). Ἀπ' αὐτοὺς πιάστηκαν μόνο 9 καί ρίχτηκαν στήν τάφρο, ὅπου βρισκόντουσαν καί 500 Ἑβραῖοι, πού εἶχαν δραπετεύσει ἀπὸ τήν

2. ΠΕΡΙ ΙΣΡΑΗΛ

Ἀθηνᾱϊκός Τύπος: Ἑλληνο - Ἰσραηλινὸ Ἰατρικὸ Συμπόσιο: Ἡ Ἰατρικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἡ Ἰατρικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἱερουσαλὴμ ὀργάνωσαν, στὰ τέλη Σεπτεμβρίου, Ἑλληνο - Ἰσραηλινὸ Ἰατρικὸν Συμπόσιο, στὸ ἀμφιθέατρο τοῦ Νοσοκομείου Παίδων «Ἀγλαΐα Κυριακοῦ». Γενικὸ θέμα τοῦ συνεδρίου ἦταν οἱ γενετικὲς προσδιοριζόμεναι «Μεσογειακαὶ ἀσθένειαι», εἰδικώτερες δὲ ἀνακοινώσεις ἀφοροῦσαν τὸ Μεσογειακὸ πυρετὸ, τὸ Μεσογειακὸ λεύφωνα, τὴν Παθογένεση τῆς θαλασσαιμίας.

Καθημερινή: Δημοσιεύει ὅτι Γιγκάλ Χόρβιτζ, ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἀναγγεῖλει ὅτι τὸ νόμισμα τῆς χώρας του, θὰ εἶναι, ἀπ' ἐδῶ καὶ πέρα, τὸ «βιβλικὸ Σέκελ», τὸ ἀρχαῖο ἐβραϊκὸ, ποῦ εἶχε ἀντικατασταθεῖ ἐδῶ καὶ αἰῶνες ἀπὸ τὴ λατινικὴ λίρα. Τὸ σύγχρονο νόμισμα εἶχε ὀρισθεῖ τὸ 1948, μὲ τὴν ἰδρυση τοῦ νέου κράτους τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἡ λίρα ἡ Ἰσραηλινὴ ἀντιστοιχοῦσε τότε μὲ τὴ βρεταννικὴ λίρα. Ἦδη ἔχει χάσει ἀπὸ τὴν ἀξία της. Τὸ «Σέκελ» ἀναφέρεται στὴ Βίβλο σάν τὸ νόμισμα ποῦ μεταχειρίστηκε ὁ Ἀβραάμ, γιὰ ν' ἀγοράσει τὸν τάφο τῆς συζύγου του Σάρας. (10 - 10 - 80).

Καθημερινή: Ἀρθρο τοῦ Ν. Γκόλντμαν, τ. Προέδρου τῆς Παγκόσμιας Σιωνιστικῆς Ὀργάνωσης, μὲ τίτλο «Τὸ Ἰσραὴλ μπορεῖ νὰ ἐπιβιώσει;» Σημειώνει, μεταξύ τῶν ἄλλων, ὅτι «Ποτὲ πρὶν τὸ ἔθνος δὲν βρέθηκε σὲ τόσο τραγικὴ κατάσταση διαλύσεως. Ἡ κυβέρνησις δὲν ἔχει πλέον κανένα κύρος, ἐνῶ ὁ πληθωρισμὸς θὰ φτάσει ἐφέτος 150 - 200%. Κατ' αὐτόν: «Κατὰ τὴ γνώμη μου, ὑπάρχουν δυὸ πιθανὰ σενάρια γιὰ τὸ μέλλον τοῦ Ἰσραὴλ. Τὸ πρῶτο εἶναι νὰ συνεχιστεῖ ἡ σημερινὴ πολιτικὴ τοῦ Ἰσραὴλ, ἀκόμη κι ἂν ἡ κυβέρνησις Μπεγκίν ἔχανε τὴν ἐξουσία. Αὐτὸ τὸ σενάριο, εἶμαι πεπεισμένος ὅτι εἶναι ὁ δρόμος πρὸς τὴν καταστροφὴ τοῦ Ἰσραὴλ. Μία ἀποτυχία τοῦ μεγάλου πειράματος ἐνός Ἑβραϊκοῦ κράτους θὰ ἦταν περισσότερο καταστροφικὴ γιὰ τοὺς Ἑβραίους, ἠθικὰ καὶ ψυχολογικὰ, ἀπ' ὅ,τι τὸ Ἀούστερλιτς.

Τὸ ἄλλο σενάριο εἶναι ἡ δημιουργία ἐνός οὐδέτερου Ἰσραὴλ. Αὐτὴ ἡ λύσις θὰ ἦταν τὸ τέλος τῶν ταλαιπωριῶν τοῦ ἐβραϊκοῦ λαοῦ ἐπὶ 2.000 χρόνια. Εἶναι μίᾳ αἰσιόδοξῃ ἀποψῇ ὁ ὀραματισμὸς αὐτός - πρᾶγμα ποῦ πάντοτε χρειάζεται μέσα σ' αὐτόν τὸν παραγμένο εἰκοστὸ αἰῶνα». (14 - 10 - 80).

Ἀκρόπολις: Στὴ Διάσκεψη γιὰ τὴν προστατευτέαν περιοχὴς τῆς Μεσογείου, ποῦ ἐγίνε στὸ Καβούρι, ἔλαβαν μέρος ἐκπρόσωποι ἀπὸ τὴ Γαλλία, Γιουγκοσλαβία, Ἰσραὴλ, Ἰταλία, Κύπρο, Μάλτα, Λιβύη, Τουρκία, Τυνησία, Ἑλλάδα, Ε.Ο.Κ. καὶ ἄλλους διεθνεῖς οργανισμούς. (14 - 10 - 80).

Ναυτεμπορικὴ: Νέα ὁμάδα Ἑλλήνων γεωπόνων ἐπισκέπτονται τὸ Ἰσραὴλ γιὰ νὰ ἐνημερωθοῦν στὶς διάφορες καλλιέργειες καὶ συστήματα αὐτοματισμοῦ. (15 - 10 - 80).

Ναυτεμπορικὴ: Ἰσραηλινὴ ἐκθεση ξενοδοχειακοῦ ἐξοπλισμοῦ ἐγίνε, ἀπὸ 27 - 31 Ὀκτωβρίου στὴ Ρόδο, στὸ ξενοδοχεῖο «Ὀλύμπια Παλλάς».

Ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν Κοινοτήτων

Ἡ Ἰσραηλιτικὴ Κοινότης Ἀθηνῶν τίμησε τοὺς ἀναπήρους πολέμου

Μὲ τὴν εὐκαιρίᾳ τῆς 40ῆς ἐπετείου τοῦ πολέμου τοῦ 1940, στὸν καθιερωμένο ἐτήσιο ἑορτασμὸ τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος Ἀθηνῶν, στίς 22 - 10 - 1980, τιμῆθηκαν φέτος οἱ Ἑβραῖοι ἀνάπηροι πολέμου.

Στὸ πρόσωπο τῶν ἀναπήρων ὁμοθρήσκων τους, ποῦ βρίσκονται στὴ ζωὴ, οἱ Ἕλληνες Ἑβραῖοι τίμησαν τὴ θυσία, τὴν προσφορὰ καὶ τὸ μεγαλεῖο τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ. Ἐκ μέρους τῶν τιμηθέντων μίλησε ὁ κ. Β. Καπόν.

Ἐπίσης παρουσιάστηκε ταινία μὲ τὸ ἔπος τοῦ 40, μὲ κείμενο καὶ μουσικὴ ἀπὸ δουλειὰ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου. Ἡ Κα Ροζίτα Ἀρδίττη ἀπήγγειλε ἐπίκαιρα ποιήματα τῶν Σικελιανοῦ, Ἐλύτη, Σολωμοῦ καὶ ἡ χορωδία τοῦ Ἑβραϊκοῦ Δημοτικοῦ σχολείου

Ἀθηνῶν τραγοῦδῃσε πατριωτικὰ τραγοῦδια.

Στίς 26, 27 καὶ 28/10/80 ὁργανώθηκε ἀπὸ τὴν Μ.Κ.Κ. (ἰδίᾳ Ρασέλ Ραφαήλ), πανελλαδικὴ συνάντησις μὲ συμμετοχὴ 80 παιῶν ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

Τὰ παιδιά παρακολούθησαν διαλέξεις τοῦ Δρος HENRY MENCHINI γιὰ τὸ Παλαιστινιακὸ, τοῦ κ. ODED ELDAD γιὰ τὴν σημασία τοῦ Σεμὰ, τῆς Κας Λίνας Ἑρέρα γιὰ τὴν σύγχρονη Ἑβραϊκὴ ἱστορία. Συζητήσαν τὰ τοπικὰ τους προβλήματα καὶ διασκέδασαν νεανικά, ζωηρὰ καὶ χαρούμενα.

Ἡ πρώτη ἐκδήλωση γιὰ τὸ χειμῶνα τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν

Στίς 29 Σεπτεμβρίου ἐγίνε ἡ ἐορτὴ ἐνάρξεως λειτουργίας τῆς νέας περιόδου (1980 - 81) τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν.

Ἐκ μέρους τοῦ Δ.Σ. τῆς Κοινότητος καὶ τῆς ἐπιτροπῆς Πνευματικοῦ Κέντρου ἀπήντησε χαιρετισμὸς ἡ κ. Τζ. Ἀντζελ. Ἐκ μέρους τῆς νέας γενιάς, μίλησε ἡ δ. Ρ. Ραφαήλ. Στὴ συνέχεια ἡ κ. Ρ. Ἀρδίττη μίλησε γιὰ τὸν ποιητὴ Γιουσέφ Ἐλιγιὰ καὶ ἀπήγγειλε ποιήματά του ὁ Ἀλμπε. Ἐσκεναζή.

Στὸ τέλος, ὁ Ἀκης Φλωρεντίν ἀπήγγειλε σατιρικὰ

ΝΙΚΟΥ Α. ΣΤΑΘΑΚΗ: Σταυρός
καί Μενορά (Αθήνα, 1980)

Αφιερωμένο στα θύματα του
Όλοκαυτώματος είναι το βιβλίο
των αφηγημάτων, με τίτλο «Σταυ-
ρός καί Μενορά», που εξέδωσε ο τ.
πρόεδρος του Συνδέσμου Φιλίας
Ελλάς — Ισραήλ κ. Ν. Σταθάκης.

■ Όπως ο ίδιος γράφει στον
πρόλογό του:

«Σε όλη μου τη ζωή, από τότε
που θυμάμαι τον εαυτό μου, ο έ-
βραϊκός λαός εξασκούσε ένα μα-
γνητισμό πάνω μου. Έχοντας
φωτισμένους γονείς, ανατράφη-
κα χωρίς καμία μισαλλοδοξία καί
μαάλιστα ο πατέρας μου — παλιός
μεταναστής — με τις συγκινητι-
κές ιστορίες που μου διηγότανε
για τους Έβραίους φίλους του,
φύτεψε στην παιδική μου ψυχή,
το σπόρο της αγάπης για τον πο-
νέμενο αυτό λαό. Έτσι απαλλα-
γμένος από προλήψεις, μπόρεσα

Νικόν Α Σταθακή

ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΑΙ ΜΕΝΟΡΑ

Αφηγήματα

ΑΘΗΝΑ 1980

νά διαβάσω με όλη την παιδική
αφέλεια την Παλαιά Διαθήκη, ό-
πως μάς τη διδασκάνε στο σχο-
λείο. Το πνεύμα μου όρμησε καί
ρούφηξε τά διάφορα κεφάλαια
μέ τις γραφικές λεπτομέρειες,
που μέ έντυπωσάσζανε καί κεν-
τρίζανε τή φαντασία μου.

Ύστερα ήλθανε τά χρόνια
του μεγάλου πολέμου καί ή θη-
ριωδία των Ναζί για τό λαό της
Βίβλου μεγάλωσε τήν αγάπη
μου γι' αυτόν. Συμμετέχοντας
στον πόλεμο της Μέσης Άνατο-
λής, έννοιωσα πιά έντονα τό όρ ά-
μα του έβραϊκού λαού, γιατί καί
ή πατρίδα μου ήτανε σκλαβωμέ-
νη καί ο ίδιος έχθρός τή δυνά-
στευε. Όταν έπισκεπτόμουνα
τήν Παλαιστίνη, είχα τήν εύκαι-
ρία άμεσης έπαφής μέ τούς άν-
θρώπους αυτής της πανάρχαιας
φυλής. Υπήρξε πάντα μιά έντο-
νη έμπειρία.

Στά χρόνια της ειρήνης, σέ

ποιήματα, έπαιξε πιάνο καί τραγούδισε μαζί μέ τό
κόινό.

ΙΩΣΗΦ ΝΕΧΑΜΑ:

Στήν επέτειο του θανάτου του
(29 Οκτωβρίου 1971 — 29 Οκτωβρίου
1980)

Μία ανέκδοτη φωτογραφία του Ιωσήφ Νεχαμά,
μέ τήν κόρη του καί τήν έγγονή του, σ' ένα πάρκο της
Θεσσαλονίκης.

Ο Ιωσήφ Νεχαμά, που πέθανε στίς 29 Οκτω-
βρίου του 1971 (πρίν άκριβώς 9 χρόνια), υπήρξε ή
μεγαλύτερα προσωπικότης των Έβραίων Σεφαρδί
της Θεσσαλονίκης καί ένας από τούς πνευματικούς ή-
γέτες του διεθνούς Έβραϊσμού.

Τά ιστορικά συγγράμματά του αποτελούν μιά πο-
λύτιμη συμβολή όχι μονάχα για τήν ιστορία της Σεφα-
ραδικής Κοινότητος της Θεσσαλονίκης, αλλά καί τήν
ιστορική πορεία της πόλεως κατά τούς 5 τελευταίους
αίώνες.

Άφανής καθοδηγητής καί σύμβουλος της Ισραη-
λιτικής Κοινότητος Θεσσαλονίκης, υπήρξε ο άναντι-
κατάστατος μέντορας καί ο πνευματικός πατέρας της.
Η προσωπικότητά του έλάμπρυνε μίαν ολόκληρη έ-
ποχή καί ή άξία της αναγνωρίστηκε τόσο από τόν
Ιουδαϊσμό του Ισραήλ, όσο καί τή Δισπορά.

Ο Σεφαραδικός Ιουδαϊσμός είναι υπερέφανος για
τούτο τό μεγάλο τέκνο του.

Ο άείμνηστος μέγας ιστορικός της Θεσσαλονίκης, Ιωσήφ
Νεχαμά, σέ παλαιότερη φωτογραφία μέ τήν κόρη του κ.
Νόρα Νεχαμά — Σαπόρτα καί τήν έγγονή του.

διάφορες χώρες της Εύρωπης που βρισκόμουν, δημιουργήσα φιλίες και πολύ περισσότερες γνωριμίες. Κατά κάποιο ανεξήγητο τρόπο, οι άνθρωποι που συνδεόμουν περισσότερο, σέ έκπληκτικά μεγάλο ποσοστό, τύχαινε να είναι Εβραϊκής καταγωγής. Ήτανε σύμπτωση; ήτανε απλή τύχη; ή κάτι άλλο υπήρχε που έκανε να βλαστήσουν αυτές οι γνωριμίες και να γίνουν βαθείες φιλίες. Δεν ξέρω, είναι τόσες οι άγνωστες δυνάμεις του υποσυνείδητου που καμιά «λογική» εξήγηση δεν υπάρχει για να φωτίσει μια απερίληπτη αλληλουχία γνωριμιών, που όλες είχανε άγγιξει την ψυχή μου. Στο Λονδίνο, οι έπαφές μου αυτές συμπληρώθηκαν με θερμή φιλία με τους Ισραηλινούς συναδέλφους μου εκεί.

Λίγα χρόνια αργότερα, στην Ελλάδα, ήτανε φυσικό να συνεχίσω το νήμα που είχε αρχίσει από τόσο παλιά, να το δυναμώσω με τη γνωριμία μου με τους Έλληνο-Εβραίους της Αθήνας και σάν επίστεγασμα αγάπης, πριν από τέσσερα χρόνια να μπώ στο «Σύνδεσμο Φιλίας Ελλάς — Ισραήλ», όπου χρημάτισα δύο φορές πρόεδρος του.

Αυτά τα τέσσερα τελευταία χρόνια υπήρξαν γόνιμα, γεμάτα συγκινήσεις με στενή συνεργασία με την Εβραϊκή Κοινότητα της Αθήνας και την σέ βάθος γνωριμία με το Κράτος του Ισραήλ. Αρχισα να ζω τη ζωή της Ισραηλτικής Κοινότητας και ένεργα να συμμετέχω στίς χαρές και στίς λύπες της. Το Κράτος του Ισραήλ, το Νοέμβρη του 1976, με κάλεσε σέ επίσκεψη έννήμερης και γνωριμίας της χώρας του, που βάσταξε τρεις εβδομάδες, με πρόγραμμα καθημερινό, χωρίς ανάπαυλα. Για την επίσκεψή μου αυτή έδωσα διάλεξη στην Αθήνα, τό Μάρτη του 1977, στό θέατρο Μουσούρη. Ελπίζω σύντομα συμπληρωμένη να βγει σέ βιβλίο.

Ο Σύνδεσμος εκδίδει κάθε μήνα ένα περιοδικό τό «ΙΣΡΑΗΛΙΝΑ ΝΕΑ», και σ' αυτό ανέλαβα τό κύριο άρθρο, μικρή συμβολή στην ιδεολογία που με συγκινούσε. Κάθε τί που έγραφα, τό κέντριζε μόνο ή αγάπη για τους τόσο πονεμένους αδελφούς μας, τους λιγοστούς πιά

Έλληνο-Εβραίους, που είχανε ξεφύγει από τη λαίλαπα του Όλοκαυτώματος, μαζί μέ θαυμασμό και βαθιά εκτίμηση για την ήρωική φούχτα των ανθρώπων που ξανοδημιούργησαν, ύστερά από δύο χιλιάδες χρόνια, την έστια τους και που τόσο ήρωικά αγωνίζονται για την επιβίωσή τους, χωρίς ποτέ να χάνουν τον ανθρωπισμό τους.

Αυτή λοιπόν είναι μέ λίγα λόγια ή ιστορία μου, της γνωριμίας, συνεργασίας και πάνω απ' όλα αγάπης για τό λαό της Βίβλου. Άλλά υπάρχει και κάτι άλλο. Μέ τό «Σύνδεσμο Φιλίας Ελλάς — Ισραήλ», εκφράζεται ένα αίσθημα αγάπης των μελών του και πιο πλατιά του ελληνικού λαού, που παρ' όλη τη θρησκευτική διαφορά, ποτέ δεν κατεδίωξε τον αλλόθρησκο γι' αυτόν Έβραιο. Οι καταβολές του παρελθόντος, έχουνε αφήσει στην ψυχή του «Έλληνα μεγαλοσύνη, αγάπη για τό συνάνθρωπο και φιλελευθερισμό. Έτσι, οι Ιουδαίοι, υπήρξαν γι' αυτόν μία φυλή μέ παράλληλη ιστορία και που κοινά χαρακτηριστικά, κάνανε έντονο τον έμπορικό τους ανταγωνισμό, αλλά που ποτέ δεν έπεζήτησε τό χαμό της.

Ίσως ο μικρός αυτός Σύνδεσμος να εκφράζει μία ιστορική δικαίωση του λαού μας, του περήφανου ελληνικού λαού, που αδόμαστα αγωνίστηκε μέσα στους αιώνες και που ακόμα στόν πόνο του δεν ξεχνούσε τους άλλους, δεν έχανε την ανθρωπιά του. Στή διάρκεια της μεγάλης νύχτας, της τετράχρονης γερμανικής κατοχής, οι Έλληνο — Έβραίοι βρίσκτανε καταφύγιο στά σπίκια των Χριστιανών, στά βουνά μέ τους άντρες και κυκλοφορούσανε στίς πόλεις μέ χριστιανικές ταυτότητες, που ή ήγεσία της αστυνομίας μας τους είχε έφοδιάσει. Έτσι οι Έλληνες παρ' όλο τόν κίνδυνο, βοήθησανε ουσιαστικά τους Έβραίους της χώρας τους. Την ιστορική αυτή πραγματικότητα έχουμε χρέος να κάνουμε γνωστή σέ όλο τόν κόσμο, χρέος άπέναντι στό λαό μας. Ίσως τότε, βιβλίο σάν κι αυτό, δεν είναι χαμένη προσπάθεια».

■ Τό βιβλίο χωρίζεται σέ 7 ενότητες μέ αντίστοιχους τίτλους: Μενορά, Όλοκαύτωμα, Shalom, Δια-

σπορά, Μνήμες, Λευτεριά και Σταυρός.

■ Τό «ΧΡΟΝΙΚΑ» συνιστούν την προμήθεια κι ανάγνωση αυτού του εξαιρετου και πολύ ενδιαφέροντος βιβλίου και παρακαλούν όσους από τους άναγνώστες τους θέλουν να τό προσφέρουν σάν δώρο σέ φίλους τους.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ:
'Αγαπισμός - Τό καινούργιο σύστημα ζωής

Τό θέμα που άπασχολεί τό καινούργιο αυτό βιβλίο του Μακ. Αρχιεπισκόπου πρώην Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ιερωνύμου είναι πρωτότυπο και έντελώς διαφορετικό απ' όσα περιλαμβάνονται στά πολλά άλλα του έργα. Δεν είναι ούτε θεολογικό, άλλ' ούτε καν έκκλησιαστικό. Έκείνο που καίει την καρδιά και τη σκέψη όλων μας είναι ή άπειλή του όλοκαυτώματος όλόκληρης της ανθρωπότητας, που μάς έτοιμάζουν οι δυό Ύπερδυνάμεις. Ξεκινώντας ο συγγραφέας απ' τό γεγονός αυτό, έρευνά τό πώς όχι μόνο θ' αποφύγομε την πυρηνική άναμέτρηση, αλλά και τό πώς, άπαλλαγμένοι απ' τους πολέμους κι απ' όλα τά άλλα δεινά που μαστίζουν σήμερα την ανθρωπότητα, θά ζήσομε ευτυχισμένοι σάν άνθρωποι του 2000 μ.Χ. και όχι σάν θηρία της ζούγκλας.

Τό συμπέρασμα απ' αυτή την έρευνα είναι ότι ούτε απ' τά δεινά μας μπορούμε να άπαλλαγούμε ούτε τη ζωή μας είμαστε σέ θέση να καλύτερεύσουμε, επειδή ή βάση όλόκληρου του συστήματος της ζωής μας είναι ο έγωκεντρικός ανταγωνισμός.

Καταλήγει λοιπόν, στό ότι θά πρέπει να άντικαταστήσομε τό σημερινό ανταγωνιστικό σύστημα μ' ένα καινούργιο. Στό καινούργιο αυτό σύστημα ο τ. Αρχιεπίσκοπος έδωκε τό όνομα 'Αγαπισμός. 'Η πρωτοτυπία του συγγραφέα είναι ότι λέγοντας 'Αγαπισμό δεν έννοεί τις συνθησιμένες μεμονωμένες εκδηλώσεις αγάπης, άλλ' ένα όλοκληρωμένο σύστημα, όπου μέ βάση την 'Αγάπη θά ρυθμίζεται όλη ή ζωή μας, ή άτομική, ή κοινωνική, ή έθνική, ή διεθνής σέ όλες τους τις εκφάνσεις, την οικονομική, την πολιτική, την πολιτιστική κλπ.

ΝΙΚΟΥ Α. ΣΤΑΘΑΚΗ: Σταυρός
καί Μενορά (Αθήνα, 1980)

Αφιερωμένο στα θύματα του
Ολοκαυτώματος είναι το βιβλίο
των αφηγημάτων, με τίτλο «Σταυ-
ρός καί Μενορά», που εξέδωσε ο τ.
πρόεδρος του Συνδέσμου Φιλίας
Ελλάς — Ισραήλ κ. Ν. Σταθάκης.

■ Όπως ο ίδιος γράφει στον
πρόλογό του:

«Σε όλη μου τη ζωή, από τότε
που θυμάμαι τον εαυτό μου, ο έ-
βραϊκός λαός εξασκούσε ένα μα-
γνητισμό πάνω μου. Έχοντας
φωτισμένους γονείς, ανατράφη-
κα χωρίς καμιά μισαλλοδοξία καί
μαάλιστα ο πατέρας μου — παλιός
μετανάστης — με τις συγκινητι-
κές ιστορίες που μου διηγότανε
για τους Έβραίους φίλους του,
φύτεψε στην παιδική μου ψυχή,
το σπόρο της αγάπης για τον πο-
νεμένο αυτό λαό. Έτσι απαλλα-
γμένος από προλήψεις, μπόρεσα

Νίκου Α. Σταθάκη

ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΑΙ ΜΕΝΟΡΑ

Αφηγήματα

ΑΘΗΝΑ 1980

νά διαβάσω με όλη την παιδική
αφέλεια την Παλαιά Διαθήκη, ό-
πως μάς τη διδασκάνε στο σχο-
λείο. Το πνεύμα μου όρμησε καί
ρούφηξε τά διάφορα κεφάλαια
μέ τις γραφικές λεπτομέρειες,
που μέ έντυπωσιάζανε καί κεν-
τρίζανε τή φαντασία μου.

Ύστερα ήλθανε τά χρόνια
του μεγάλου πολέμου καί ή θη-
ριωδία των Ναζί για τό λαό της
Βίβλου μεγάλωσε τήν αγάπη
μου γι' αυτόν. Συμμετέχοντας
στον πόλεμο της Μέσης Ανατο-
λής, ένοιωσα πió έντονα τό όρ-
μα του έβραϊκού λαού, γιατί καί
ή πατρίδα μου ήτανε σκλαβωμέ-
νη καί ο ίδιος έχθρός τή δυνά-
στευε. Όταν έπισκεπτόμουνε
τήν Παλαιστίνη, είχα τήν εύκαι-
ρία άμεσης έπαφής μέ τούς άν-
θρώπους αυτής της πανάρχαιας
φυλής. Υπήρξε πάντα μιά έντο-
νη έμπειρία.

Στά χρόνια της εірηνης, σέ

ποιήματα, έπαιξε πιάνο καί τραγούδησε μαζί μέ τό
κοινό.

ΙΩΣΗΦ ΝΕΧΑΜΑ:

Στήν επέτειο του θανάτου του
(29 Οκτωβρίου 1971 — 29 Οκτωβρίου
1980)

Μιά ανέκδοτη φωτογραφία του Ιωσήφ Νεχαμά,
μέ τήν κόρη του καί τήν έγγονή του, σ' ένα πάρκο της
Θεσσαλονίκης.

Ο Ιωσήφ Νεχαμά, που πέθανε στις 29 Οκτω-
βρίου του 1971 (πρίν άκριβώς 9 χρόνια), υπήρξε ή
μεγαλύτερα προσωπικότης των Έβραίων Σεφαρδί
της Θεσσαλονίκης καί ένας από τούς πνευματικούς ή-
γέτες του διεθνούς Έβραϊσμού.

Τά ιστορικά συγγράμματά του αποτελούν μιά πο-
λύτιμη συμβολή όχι μονάχα για τήν ιστορία της Σεφα-
ραδικής Κοινότητος της Θεσσαλονίκης, αλλά καί τήν
ιστορική πορεία της πόλεως κατά τούς 5 τελευταίους
αιώνες.

Αφανής καθοδηγητής καί σύμβουλος της Ισραη-
λιτικής Κοινότητος Θεσσαλονίκης, υπήρξε ο άναντι-
κατάστατος μέντορας καί ο πνευματικός πατέρας της.
Η προσωπικότητά του έλάμπρυνε μίαν ολόκληρη έ-
ποχή καί ή άξία της αναγνωρίστηκε τόσο από τόν
Ιουδαϊσμό του Ισραήλ, όσο καί τή Δισπορά.

Ο Σεφαραδικός Ιουδαϊσμός είναι υπερήφανος για
τούτο τό μεγάλο τέκνο του.

Ο άείμνηστος μέγας ιστορικός της Θεσσαλονίκης, Ιωσήφ
Νεχαμά, σέ παλαιότερη φωτογραφία μέ τήν κόρη του κ.
Νόρα Νεχαμά — Σαπόρτα καί τήν έγγονή του.

διάφορες χώρες της Εύρωπης που βρισκόμουν, δημιουργήσα φιλίες και πολύ περισσότερες γνωριμίες. Κατά κάποιο ανεξήγητο τρόπο, οι άνθρωποι που συνδεόμουν περισσότερο, σέ έκπληκτικά μεγάλο ποσοστό, τύχαινε να είναι Εβραϊκής καταγωγής. Ήτανε σύμπτωση; ήτανε απλή τύχη; ή κάτι άλλο υπήρχε που έκανε να βλαστήσουν αυτές οι γνωριμίες και να γίνουν βαθιές φιλίες. Δεν ξέρω, είναι τόσες οι άγνωστες δυνάμεις του υποσυνείδητου που καμιά «λαογική» εξήγηση δεν υπάρχει για να φωτίσει μία απερίληπτη άλλη λουχία γνωριμιών, που όλες είχαν άγγιξει την ψυχή μου. Στο Λονδίνο, οι επαφές μου αυτές συμπληρώθηκαν με θερμή φιλία με τους Ισραηλινούς συναδέλφους μου εκεί.

Λίγα χρόνια αργότερα, στήν Ελλάδα, ήτανε φυσικό να συνεχίσω το νήμα που είχε αρχίσει από τόσο παλιά, να το δυναμώσω με τη γνωριμία μου με τους Έλληνο-Εβραίους της Αθήνας και σάν επίστεγασμα αγάπης, πριν από τέσσερα χρόνια να μπω στο «Σύνδεσμο Φιλίας Ελλάς — Ισραήλ», όπου χρημάτισα δύο φορές πρόεδρος του.

Αυτά τα τέσσερα τελευταία χρόνια υπήρξαν γόνιμα, γεμάτα συγκινήσεις με στενή συνεργασία με την Εβραϊκή Κοινότητα της Αθήνας και την σε βάθος γνωριμία με το Κράτος του Ισραήλ. Αρχισα να ζω τη ζωή της Ισραηλινικής Κοινότητας και ένεργα να συμμετέχω στις χαρές και στις λύπες της. Το Κράτος του Ισραήλ, το Νοέμβριο του 1976, με κάλεσε σε επίσκεψη έννήμερης και γνωριμίας της χώρας του, που βάσταξε τρεις εβδομάδες, με πρόγραμμα καθημερινό, χωρίς ανάπαυλα. Για την επίσκεψή μου αυτή έδωσα διάλεξη στην Αθήνα, το Μάρτη του 1977, στο θέατρο Μουσούρη. Ελπίζω σύντομα συμπληρωμένη να βγει σε βιβλίο.

Ο Σύνδεσμος εκδίδει κάθε μήνα ένα περιοδικό τὰ «ΙΣΡΑΗΛΙΝΑ ΝΕΑ», και σ' αυτό ανέλαβα το κύριο άρθρο, μικρή συμβολή στην ιδεολογία που με συγκινούσε. Κάθε τί που έγραφα, το κέντριζε μόνο η αγάπη για τους τόσο πονεμένους αδελφούς μας, τους λιγοστούς πιά

Έλληνο-Εβραίους, που είχαν ξεφύγει από τη λαίλαπα του Όλοκαυτώματος, μαζί με θαυμασμό και βαθιά εκτίμηση για την ήρωική φούχτα των ανθρώπων που ξανοδήμιουργήσανε, ύστερα από δύο χιλιάδες χρόνια, την έστια τους και που τόσο ήρωικά αγωνίζονται για την επιβίωσή τους, χωρίς ποτέ να χάνουν τον ανθρωπισμό τους.

Αυτή λοιπόν είναι με λίγα λόγια η ιστορία μου, της γνωριμίας, συνεργασίας και πάνω απ' όλα αγάπης για το λαό της Βίβλου. Αλλά υπάρχει και κάτι άλλο. Με το «Σύνδεσμο Φιλίας Ελλάς — Ισραήλ», εκφράζεται ένα αίσθημα αγάπης των μελών του και πιά πλατιά του ελληνικού λαού, που παρ' όλη τη θρησκευτική διαφορά, ποτέ δεν κατεδίωξε τον αλλόθρησκο γι' αυτόν Έβραιο. Οι καταβολές του παρελθόντος, έχουνε αφήσει στην ψυχή του Έλληνα μεγαλοσύνη, αγάπη για το συνάνθρωπο και φιλελευθερισμό. Έτσι, οι Ιουδαίοι, υπήρξαν γι' αυτόν μία φυλή με παράλληλη ιστορία και που κοινά χαρακτηριστικά, κάνουν έντονο τον έμπορικό τους ανταγωνισμό, αλλά που ποτέ δεν έπεζήτησε το χαμό της.

Ίσως ο μικρός αυτός Σύνδεσμος να εκφράζει μία ιστορική δικαίωση του λαού μας, του περήφανου ελληνικού λαού, που δάμαστα αγωνίστηκε μέσα στους αιώνες και που ακόμα στον πόνο του δεν ξεχνούσε τους άλλους, δεν έχανε την ανθρωπιά του. Στη διάρκεια της μεγάλης νύχτας, της τετράχρονης γερμανικής κατοχής, οι Έλληνο — Έβραίοι βρίσκανε καταφύγιο στα σπίτια των Χριστιανών, στα βουνά με τους αντάρτες και κυκλοφορούσανε στις πόλεις με χριστιανικές ταυτότητες, που η ήγερσία της αστυνομίας μας τους είχε εφοδιάσει. Έτσι οι Έλληνες παρ' όλο τον κίνδυνο, βοήθησαν ουσιαστικά τους Έβραίους της χώρας τους. Την ιστορική αυτή πραγματικότητα έχουμε χρέος να κάνουμε γνωστή σε όλο τον κόσμο, χρέος απέναντι στο λαό μας. Ίσως τότε, βιβλίο σάν κι αυτό, δεν είναι χαμένη προσπάθεια».

■ Το βιβλίο χωρίζεται σε 7 ενότητες με αντίστοιχους τίτλους: Μενορά, Όλοκαύτωμα, Shalom, Δια-

σπορά, Μνήμες, Λευτεριά και Σταυρός.

■ Τὰ «ΧΡΟΝΙΚΑ» συνιστούν την προμήθεια κι ανάγνωση αυτού του εξαιρετου και πολύ ενδιαφέροντος βιβλίου και παρακαλούν όσους από τους αναγνώστες τους θέλουν να το προσφέρουν σάν δώρο σε φίλους τους.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ:
'Αγαπισμός - Το καινούργιο σύστημα ζωής

Τό θέμα που άπασχολεί τό καινούργιο αυτό βιβλίο του Μακ. Αρχιεπισκόπου πρώην Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ιερωνύμου είναι πρωτότυπο και έντελώς διαφορετικό απ' όσα περιλαμβάνονται στα πολλά άλλα του έργα. Δεν είναι ούτε θεολογικό, άλλ' ούτε καν έκκλησιαστικό. Έκείνο που καίει την καρδιά και τη σκέψη όλων μας είναι η άπειλή του όλοκαυτώματος όλόκληρης της ανθρωπότητας, που μάς ετοιμάζουν οι δυό Ύπερδυνάμεις. Ξεκινώντας ο συγγραφέας απ' τό γεγονός αυτό, έρευνά τό πώς όχι μόνο θ' αποφύγομε την πυρηνική αναμέτρηση, αλλά και τό πώς, άπαλλαγμένοι απ' τους πολέμους κι απ' όλα τά άλλα δεινά που μαστίζουν σήμερα την ανθρωπότητα, θά ζήσομε εύτυχισμένοι σάν άνθρωποι του 2000 μ.Χ. και όχι σάν θηρία της ζούγκλας.

Τό συμπέρασμα απ' αυτή την έρευνα είναι ότι ούτε απ' τά δεινά μας μπορούμε να άπαλλαγούμε ούτε τη ζωή μας είμαστε σε θέση να καλύτερεύσουμε, έπειδή η βάση όλόκληρου του συστήματος της ζωής μας είναι ο έγωκεντρικός ανταγωνισμός.

Καταλήγει λοιπόν, στο ότι θά πρέπει να αντικαταστήσομε τό σημερινό ανταγωνιστικό σύστημα μ' ένα καινούργιο. Στο καινούργιο αυτό σύστημα ο τ. Αρχιεπίσκοπος έδωκε τό όνομα 'Αγαπισμός. 'Η πρωτοτυπία του συγγραφέα είναι ότι λέγοντας 'Αγαπισμό δεν έννοεί τίς συνηθισμένες μεμονωμένες εκδηλώσεις αγάπης, άλλ' ένα όλοκληρωμένο σύστημα, όπου με βάση την 'Αγάπη θά ρυθμίζεται όλη η ζωή μας, η άτομική, η κοινωνική, η έθνική, η διεθνής σε όλες τους τίς εκφάνσεις, την οικονομική, την πολιτική, την πολιτιστική κλπ.

עץ חיים היא

Δένδρον ζωῆς εἶναι ἡ Τορά...

(Παροιμ. 3:18)